

HÄLLEKIS FÖRSKOLA

Projekt Rörelse

Ht 16- Vt 17

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning.....	4
Syfte	4
Läroplan för förskolan.....	4
Pedagogernas uppvärmning.....	4
Föräldrar och barns delaktighet/uppvärmning	5
Vilka redskap har varit avgörande för pedagogerna?	6
Begreppsförklaring	6
Pedagogisk dokumentation	6
Hundraspråkighet.....	6
Transdisciplinära lärandet	6
Hemvist Helle 1-2år- Projekt – Rörelse till musik	7
Upstart – Sommarminnena	7
Projektets gång - HT 2016	7
Projektets gång - VT 2017.....	11
Sammanfattning.....	15
Hemvist Kinne 2-3 år- Projekt – Rörelse	18
Upstart - Sommarminnena.....	18
Projektets gång - HT 2016	19
Projektets gång - VT 2017.....	20
Sammanfattning.....	25
Hemvist Mare 4-5 år - Projekt – De dansande drakarna	28
Upstart - Sommarminnena.....	28
Projektets gång - HT 2016	29
Projektets gång - VT 2017.....	32
Syftet blev:.....	32
Fokusfrågor:.....	33
Avslutning av projektet.....	36
Sammanfattning.....	37
Hemvist Gomer 5-6 år – Projekt Banor	45
Upstart Sommarminnena	45

Projektets gång - HT 2016	46
Projektets gång - VT 2017	49
Sammanfattning	53
Pedagogernas insikter -Hällekis förskola läsåret 2016/2017	56
Hur har vi som pedagoger förändrats och utvecklats detta läsår? Vad var det som påverkade det? Vilka insikter har djupnat?	56
Hur har barnen fått utforska rörelse kopplat till de hundra språken?	57
Hur uttrycker barnen rörelse nu i förhållande till i höstas, vad ser vi för fördjupning i det?	57
Vad har ni lärt er om rörelse?	57
Vad tar du med dig till nästa projekt?	58
Referenser	59
Bilaga 1 – Helle	61
Bilaga 2 – Kinne	62
BILAGA 3 - Mare	63
BILAGA 4 – Gomer	64

INLEDNING

Syfte

Syftet med projektet är att låta barnen utforska och få ett fördjupat intresse kring rörelse genom de hundra språken.

Från projektet året innan såg vi en fascination för rörelse hos barnen. Barnen intresserade sig för småkryps rörelse men även att sätta saker i rörelse. Efter en workshop med våra NT- utvecklare i kommunen insåg pedagogerna att vi inte synliggjorde arbetet med teknik tillsammans med barnen. Projektgruppen tog därför beslutet att fördjupa intresset för rörelse och använda det som en projektrubrik.

Läroplan för förskolan

Utifrån syftet kan vi se att vi uppfyller följande läroplansmål:

- utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer som lek, bild, rörelse, sång och musik, dans och drama,
- tillägnar sig och nyanserar innebörden i begrepp ...
- utvecklar sin förståelse för rum, form, läge och riktning...
- utvecklar nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp...
- utvecklar sin förmåga att lyssna, reflektera...
- ... utforska hur enkel teknik fungerar,
- utvecklar sin förmåga att bygga, skapa och konstruera med hjälp av olika tekniker, material och redskap...
- utvecklar sin nyfikenhet och sin lust samt förmåga att leka och lära,
- utvecklar självständighet och tillit till sin egen förmåga,
- utvecklar sin motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning samt förståelse för vikten av att värna om sin hälsa och sitt välbefinnande,
- utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation...
- att ge föräldrarna möjligheter till delaktighet i verksamheten...

Pedagogernas uppvärmning

Under vårterminen började pedagogerna med att skriva och fundera kring vad rörelse är för oss:

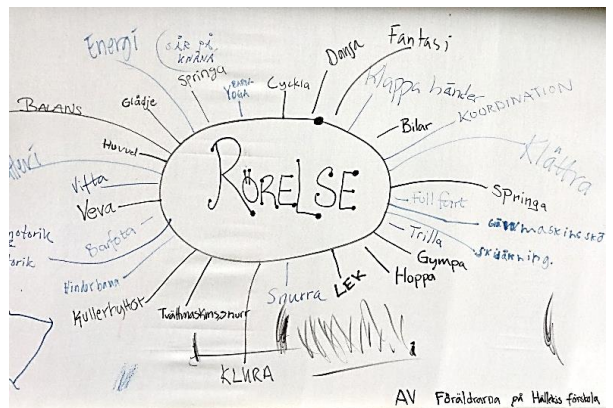
Alla fysiskt avskiljbara ting kan sättas i rörelse, allt fysiskt i universum är på sätt och vis i rörelse hela tiden eftersom alla klot roterar runt sin egen axel och dessutom roterar runt solen.

Sätta något i rörelse	Liv	rotation
Påverkan	tid	magnetism
Förflyttning	hastighet	ben
FLYGA	motstånd	armar
Verksamhet		SPRINGA
Hjul		
Affär		mekanik
Trafik		gångjärn
kugghjul		motor
Sinnesrörelse		kraftöverföring
HOPPA		turbin
SNURRA	friktion	åka
Fart	förbränning	CYKLA
Kropps rörelse	RIDA	KÖRA
Förändring	energi	känslor
Riktning	tryck	uttryck
Friktion	gravitation	kommunikation
Kraft	DRÄGNINGSKRAFT	vilja mål
Verb	Glädje	Dans

Vad är rörelse för dig?

Vi läste litteratur och diskuterade i seminarium;

- Snurr och virvlande upptäckter – Om värden och omvärlden.
- OM pedagogisk dokumentation – Film för det flyktiga
- Att resa mellan öar är att lära – Pedagogisk miljö i tanke och handling

Föräldrar och barns delaktighet/uppvärmning

På förskolans dag 2016 presenterades projektet för föräldrarna. I samband med presentationen fick föräldrarna skriva och fundera kring vad rörelse är för dem. En tavla sattes upp ute på gården, där fick föräldrarna skriva ner sina tankar kring begreppet rörelse.

I Juni 2016 började pedagogerna lägga ut inspirationsbilder och filmer på instagram kring vad rörelse kan vara.

Vi lämnade ut en sommaruppgift där vi ville att föräldrarna tillsammans med barnen skulle dokumentera något under rubriken rörelse som deras barn fascinerades av. De kunde dokumentera genom att låta barnet rita, ta en bild, filma eller skriva en text som sedan skulle tas med tillbaka till barnets hemvist i mitten av augusti.

Vilka redskap har varit avgörande för pedagogerna?

Sommarminnena har varit viktiga i uppstarten då de har gett en skjuts in i projektet. Reflektion- och dokumentationstiderna har varit betydelsefulla för pedagogerna i sitt arbete med projektet. Där har pedagogerna fått syn på detaljer som barnen är intresserade av där vi pedagoger kan gå in för att utmana och bredda. Ett verksamhetsbesök och föreläsning av Karin Alnervik¹ i uppstarten av vårterminen hjälpte oss att åter igen hitta fokus i projektet. Det var en hjälp som kom i rätt tid då många pedagoger kände sig lite vilsna. Hur ska vi fortsätta att utmana barnen och hur bibehåller vi glöden som finns?

BEGREPPSFÖRKLARING

Pedagogisk dokumentation

Under projektets gång använder vi oss av pedagogisk dokumentation. Genom pedagogisk dokumentation kan vi följa det expanderade lärandet. Det kan bland annat vara något vi observerar eller att vi har lyssnat på barnens konversationer och fångar upp det som de funderar på. Materialet används för att föra projektets process vidare. Om vi ger oss tid att studera det barnen är intresserade av och dokumenterar det, ökar det lärandets kvalitet. För att dokumentationen ska vara pedagogisk ska den reflekteras av flera pedagoger. På måndagar har vi reflektionstid då vi reflekterar kring en förvald dokumentation. Där används ett reflektionsprotokoll som underlag för våra vidare tankar. Genom pedagogisk dokumentation kan vi visa vad barnen är intresserade av och vad som pågår just då, vilka frågor de ställer och vilket material som används.

Hundraspråkighet

Alla barn har rätt att få utforska och uttrycka sig på många olika sätt med hjälp av olika material och alla sinnen. Att utforska och fördjupa sig med hjälp av ord, ljud, penslar, kritor, lera, rörelser och alla möjliga redskap. Det är vår skyldighet att erbjuda möjligheter till barnen, möjligheter som får barnen att växa.

Transdisciplinära lärandet

När vi, pedagoger, diskuterar kring begreppet transdisciplinärt lärande så står det för oss det som sker i mellanrummet, lärandet mellan olika språk. Att vi använder och kopplar samman språk som sedan leder till en ny kunskap. Enligt Palmer (2011) kan ett transdisciplinärt lärande utmana läraren att se allt som skulle hända i det pedagogiska rummet, de relationerna som sker mellan barn och andra typer av *materialiteter, både mänskliga och icke-mänskliga*. När barnen får möjlighet att knyta samman flera uttrycksformer på ett kreativt sätt, skapar de nya förbindelser till omvärlden.

---

¹ Karin Alnervik är fil. dr i pedagogik och universitetsadjunkt vid Högskolan för lärande och kommunikation, Jönköpings universitet.

HEMVIKT HELLE 1-2ÅR

PROJEKT – RÖRELSE TILL MUSIK

UPPSTART – SOMMARMINNENA

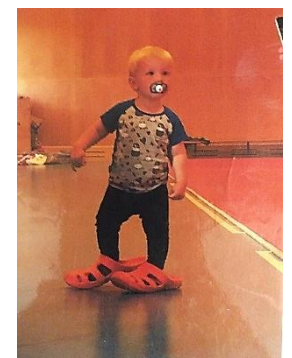
I början på terminen hade barnen med sig ett sommarminne, en bild eller filmsnutt på rörelse som barnen upplevt under sommaren. De sommarminnen vi fick in, gestaltades i miljöerna och de var; åka gräsklippare, gunga, dansa, gå i stora skor och springa.

Bilder på sommarminnena sattes upp på dokumentationsväggen samt i de aktuella miljöerna där de även gestaltades. Dessa miljöer beskrivs nedan i projektets gång under höstterminen. Bilderna på dokumentationsväggen, som är centralt placerad på hemvisten, uppmärksammades ofta av barnen och de stod gärna och tittade på dem och benämnde dem för både barn och pedagoger. Ett av sommarminnena var en filmsnutt med ett barn som dansar till livemusik. När den filmen visades märkte vi att flera av barnen verkade ha en positiv relation till musik och redan där och då blev det uppenbart att musik skulle ha en betydande del i Helles projekt. Vid gruppinskolningen fick vi reda på att flera av barnen med föräldrar gått på musiklek innan de började på förskolan. Vi har använt oss av musik ända från inskolningen och den har ofta bidragit till en lugnare miljö. Det har varit både klassisk musik men även andra lugnare låtar. Det har exempelvis varit tillsammans med en skapande aktivitet eller vid sångstunder. Att måla till musik användes som en aktivitet för att utforska rörelser men det fungerade även som en gruppstärkande aktivitet.

Till de barn som hade med sig bilder letade vi filmer på youtube som relaterade till deras sommarminne. De sommarminnen som gick att gestalta i utomhusmiljön filmades och med hjälp av samtliga filmer och bilder gjordes en iMovie som visades vid flera tillfällen på väggen i ateljén för barnen. Mycket fokus från barnen hamnade på varifrån bilden kom, ljuset i filmen, vad som hände på filmen och vem som var med.

PROJEKTETS GÅNG - HT 2016

Ett projektrum fanns redan förberett för rörelse med balansbräda och hoppmadrass men även möjlighet till dans. Detta rum användes inte så mycket i början men har blivit en av de populäraste miljöerna hos barnen då de ofta vill att vi ska vara i där och spela musik och hoppa på madrassen och dansa.

På hemvisten fanns sedan innan olika skor, stövlar och tofflor. Dessa är smyckade med fjädrar, glitter, bjällror och färg. Barnen använder dessa dagligen och det tillfördes nu stora foppatofflor för att gestalta ett minne, att gå omkring i föräldrarnas foppatofflor. En springbana tejpades upp i korridoren så barnen kunde uppleva sommarminnet springa. Det var en del springande på den men barnen använde även sopkvastarna och vi pedagoger associerade det med curling. Stora svarta plastrullar som då fanns i byggen användes också och rullades på springbanan. Springa testades även lite utomhus.

Ett barn hade gunga som sommarminne och det gungades en hel del utomhus till att börja med, både i däckgungorna och kompisgungan. En babygunga installerades i en kub där barnen gungade en docka som ibland byttes ut mot en legobit eller bil. Barnen undersökte bland annat hur hårt de behövde putta på gungan för att få olika hög fart eller hur högt gungan kom innan dockan ramlade ur. Det undersöktes även hur hög fart som behövdes för att gungan skulle slå runt ett varv. Några barn tyckte det var roligt att gunga gungan fram och tillbaka mellan sig. Några barn ville själva sätta sig i gungan inomhus men konstruktionen tillät inte det.

En gräsklipparmiljö skapades, utifrån flera barns sommarminne, med konstgräs och gräsklippare. Där tillfördes en *ljudknapp* med inspelat gräsklipparljud. Efter ett tag fick barnen själva ljuda/härma motorljud som spelades in. Det införskaffades två leksaksgräsklippare. Dessa användes först utomhus när den första snön hade lagt sig. Det både lät om dem och de lämnade spår i snön och barnen tyckte det var ett spännande moment. Senare provade vi att tillföra gräsklipparna inomhus. För att utmana barnen i skapande så provade vi senare under terminen att måla till ljudet av gräsklippare. Vi använde färgpennor och målade på svarta papper, vilket också var en ny kombination för barnen i ateljén. Till gräsklipparljudet ritade barnen mestadels raka linjer men några barn ritade både stjärnor, vingar och ringar. Det blev både ritande och pratande om stjärnor och en del sjungande.

Vid inskolningen hade barnen visat intresse för vatten, främst i samband med handtvätt vid handfatet, och vi erbjöd även vattenlek vid ett stort vattenbord. Vattenleken har varit en återkommande aktivitet under hela året då barnen gillar det. En gång ställdes det fram skålar med vatten och tillsatte blå färg tillsammans med en discolampa i taket. Det tillsattes även såpa i vattnet och barnen skapade bubblor med hjälp av vispar och blåsande i slangar och sugrör. Vid ett annat tillfälle tillfördes svampar och disktrasor till

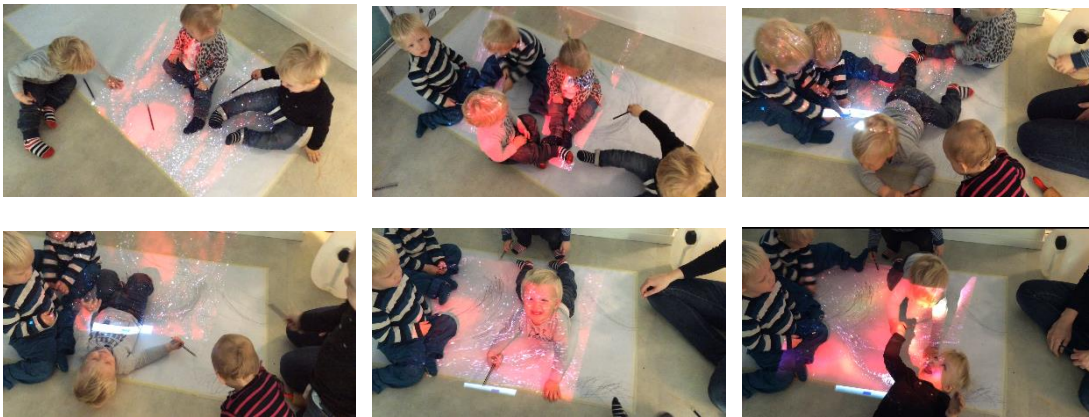
vattenbordet då vi observerat barnens fascination för att krama ur vattnet ur disktrasan när de torkade bordet efter lunchen. Även våra Babblarfigurer har ofta fått vara med och bada vid vattenlek.

Barnen visade intresse för varandras sommarminnen men det visade sig att det var främst fokus på vem av dem som var med på bilderna och vad det barnet hette. Den enda miljön som egentligen blev kvar och så småningom utvecklades till en bondgård var gräsklipparmiljön.

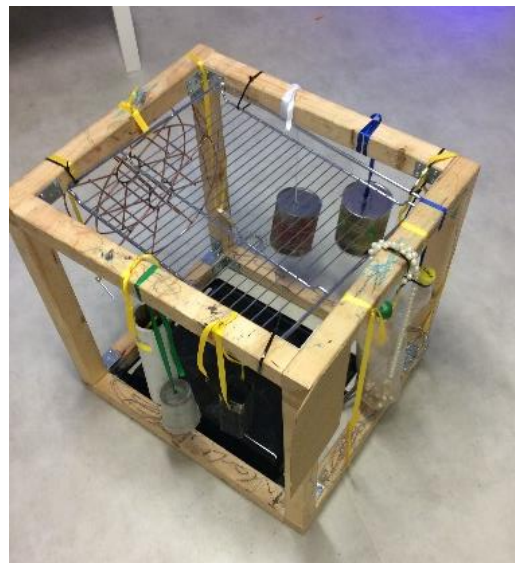
Musik

Sommarminnet där ett barn filmades dansandes till musik var något som vi tror påverkade barnen när det gäller dans och musik. Vi såg ett stort intresse för detta och bestämde oss för att styra in på det och då specifikt musik från Babblarna som barnen efterfrågade. Vid ritande med blyertspennor i ateljén samtidigt som vi tillförde babblarnas musik och färgmönster ifrån en app som heter Fluidity. Det blev en hel del ritande men även mycket rörelser på och bredvid pappret. Den dans och rörelse som det handlade mest om var att ligga ner på pappret, röra sig runt lite och få projiceringen av färgmönstret på kroppen.

Eftersom musik var en stor del i verksamheten ville vi utmana barnen att skapa egen musik. Vi tillverkade en ljudkub och barnen gjorde egna maracas med hjälp av ris och ketchupflaskor. Dessa maracas tog barnen med till babblarhörnan och det blev dans med babblarmusik och maracas. Vid ljudkuben var barnen till en början mycket fascinerade av det ljud som framkom när de drog pärlhalsband genom ett ugnsgaller. De utforskade även vad de kunde skapa för olika ljud med hjälp av de andra delarna i kuben. Det blev många spontana tillfällen till användning av ljudkuben när det målades i ateljén, eftersom den stod bredvid. Ljudkuben stod till en början i ateljén men flyttades senare till rörelserummet där den blev mer använd än innan. Några av barnen utforskade ljudkuben istället för att dansa eller hoppa på madrassen.

Vid några tillfällen tillförde vi I-paden med appen garageband där de själva kan kompa och spela med instrument som trummor.

Vid tillverkningen av maracas märktes det tydligt att barnen gillade kontakten med materialet och att kunna ösa det. Vi hade tidigare sett vid matsituationerna att barnen tyckte det var roligt att hälla vatten eller mjölk i glas från små tillbringare och detta gjorde att vi nu skapade en miljö där barnen kunde hälla och ösa med pasta penne i olika burkar och lådor.

Under höstterminen gjorde vi pedagoger ett studiebesök på en förskola i Södertälje. Vi fick bland annat veta att de hade vissa basmiljöer och att en av de miljöerna var magneter. Det fanns magnetmiljö på de äldre barnens hemvist på Hällekis förskola och vi blev nu inspirerade till att skapa en magnetmiljö till de våra barn. Magneter köptes in och till en början erbjöds de tillsammans med en stor låda i plåt. Barnen testade att sätta samman de olika magnetstavarna, både med kulor emellan men

även långa magnetormar och höga torn med enbart magnetstavar konstruerades. Det tillverkades mikrofoner med en magnetstav och en kula, vilket det både pratades och sjöngs i. Detta tror vi har att göra med barnens intresse för musik och att de redan var bekanta med hur mikrofoner ser ut och används.

Gruppreflektion föräldrar

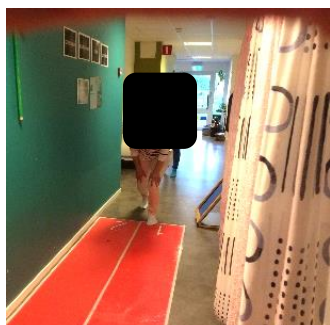

Under hösten genomfördes ett gruppsamtal med en stor grupp föräldrar. Detta gav föräldrarna en ny möjlighet att vara delaktiga i verksamheten. De fick se en film från när vi målade till gräsklipparljud som de sedan reflekterade kring. Det som sades skrevs ner i ett reflektionsdokument.²

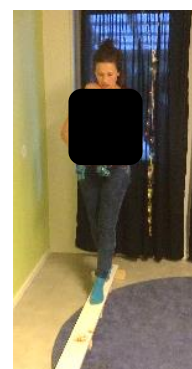
² Se bilaga 1– Kopia av gruppreflektion

Vi diskuterade tillsammans hur vi skulle kunna gå vidare utifrån reflektionen. Föräldrarna funderade över om barnen målade olika beroende på vad för musik som spelades. Vi hade tidigare sett att barnen målade lite olika beroende på om de lyssnade på exempelvis klassisk musik,

babblarna eller gräsklipparljud. Vi hade även funderat på om det berodde på den olika musiken eller om det var gruppdynamiken som påverkade. Detta delgav vi föräldrarna och de undrade då om vi hade provat att måla till olika ljud eller musik under ett och samma tillfälle. Det hade vi inte gjort och de tyckte att det skulle vara intressant om vi kunde göra det och se om barnen då målade olika beroende på om det var olika musikstilar vid ett och samma skapandetillfälle.

Några föräldrar nämnde att deras barn pratade om olika djur hemma. Vi hade också märkt ett intresse för djur på förskolan och tillsammans med föräldrarna kom vi fram till att vi skulle prova att spela upp olika djurläten och se om de då känner igen vilket djur det var som de hörde. Föräldrarna fick även fota de miljöer där de såg rörelse, både på hemvisten och ute på gården.

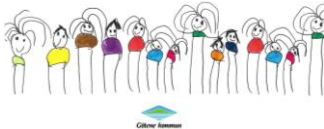
PROJEKTETS GÅNG - VT 2017

När projektet startade på vårterminen tog vi tillvara på det som föräldrarna gav som input under gruppssamtalet. Vi använde oss av appen SoundTouchLite och spelade upp olika bekanta djurläten. Barnen kände igen de flesta ljuden och försökte själva härma dem. De försökte även gestalta djurens

rörelser. Detta ledde till att vi gjorde om gräsklipparmiljön, som barnen hade tappat intresse för, till en bondgårdsmiljö. Det tillfördes en bondgård samt några djur som ko, häst, katt, hund, gris, får, tupp, höna och kycklingar. Vi satte upp olika inspirationsbilder på olika bondgårdsmiljöer och det lånades böcker med bondgårdstema. Via dessa böcker uppmärksammade vi barnens intresse för traktorer och detta köpte vi då in. Vi tillförde även olika tyger som kunde användas till vatten, åkrar och ängar.

Det visade under starten av terminen att magnetmiljön var för liten då barnen gärna ville sitta i lådan samtidigt som de konstruerade olika byggen. Det skapades då en magnetkub på Helle för att försöka utmana barnen. Genom magnetkuben tillkom flera olika möjligheter att sätta magneter på olika plåtdetaljer. Det var mycket fokus på att sätta magneter på

gallret i taket och den stora plåtbiten på sidan. Vi utmanade barnen i att hitta de andra detaljerna som hinken, hjulet, tofsen och flaskorna som innehöll piprensare, gem och bjällror.

”Barnen visar hela tiden att det finns nya sätt att kombinera och använda materialet och andra sätt att arrangera miljön”.
Pedagogisk miljö i tanke och handling, s.100

Barnen i sin tur visade oss att även vinklarna som kuberna var ihopsatt med var magnetiska samt att de plåtburkar som fanns i byggmiljön funkade utmärkt att sätta magneter på eller stoppa kulorna i.

Vi hade spelat mycket musik från Babblarna men ville utmana barnen med annan musik. Vi tog hjälp av föräldrarna och frågade ”vilka låtar eller slags musik gillar ditt barn att lyssna på?”. Föräldrarna skrev ner låtarna på whiteboardtavlan i hallen och dessa låtar sammanställde vi till en spotifylista och den spelades också bland annat i babblarhörnan. Det blev en hel del dans och hopp i rörelserummet med den nya musiken. Det blev även andra rörelser när de dansade till den musiken och barnen visade mer koppling till takten i musiken än de gjort tidigare.

Vid studiebesöket i Södertälje uppmärksammade vi att det fanns en miljö där barnen kunde ösa och hålla med röda linser. Våra barn hade visat oss att de ville ha ett mindre material än pasta penne att ösa med då de hämtade andra material, glas och små burkar, att ösa i och pastan var för stor, vilket

verkade var frustrerande för barnen. Vi köpte in röda linser och ordnade en ny miljö där barnen även kunde utforska med hela kroppen. Denna miljö lockade barnen och det blev den centrala delen i verksamheten under en lång tid. Barnen öste fram och tillbaka mellan bordet, lådan, tillbringare och glas. De upptäckte att det blev olika ljud från linserna beroende på hur de höllde och vart de höllde. Att hålla linserna i metalllådan i bordet gav ett annat ljud än om de höllde ner i poolen. Barnen utforskade även hur det känns att hålla linserna över sig själva och varandra. Barnen tog initiativ och tillförde bilar som de körde runt och skapade rörelser och mönster med. Några

barn satt och vevade runt sina händer i linserna och gillade känslan av att känna linserna mot huden. Barnen hämtade även skedar som de kunde ösa linser med eller röra runt med. När det gäller målandet i ateljén så valde vi vid ett tillfälle att tillföra fingerfärg som var blandad med uppkokat vatten och potatismjöl som barnen målade med på ett stort vitt papper. Vi ville ge barnen en ny upplevelse att få skapa rörelsemönster med ett nytt material och händerna tillsammans med musik. Till en början använde barnen endast ett finger som de doppade i färgen och målade med men några av barnen använde sedan hela handen. Vi ville erbjuda barnen möjlighet att prova på rörelsen att klippa med sax, ge dem en erfarenhet kring vad en sax är och hur den kan användas så det presenterades som en ny utmaning i ateljén. Två av barnen visste hur man skulle göra och det blev tydligt att de inspirerade de andra barnen till att försöka. Barnen utforskade hur man kunde hålla i saxen och dess funktion.

Rita till olika musikstilar

Vid gruppsamtalet med föräldrarna diskuterades olika musikstilar och dess påverkan på barnens ritande. Vi tillförde nu specifik musik till ritandet i ateljén och frågade oss: Vad blir det för rörelser när barnen möts av olika musikstilar? Vi tejpade upp ett stort kvadratisk papper på golvet och ställde fram svarta tuschpennor. Det märktes att barnen tyckte det var tydligt vad de skulle göra. Vi startade musiken med rockiga låtar och det blev snabba rörelser med raka streck på pappret. Nu upptäckte

vi även att barnen målade prickar i takt till musiken. Några barn började röra sig/dansa i takt till musiken utan att de andra som ville rita blev störda. Det var fokuserat målande och dansande under hela låten. När vi sedan bytte musikstil till lugn klassisk musik, ritades det mest runda former på pappret. Ganska snart avtog målandet och barnen lämnade rummet en efter en. Ett barn sade "sång, sång" och vi tolkade det som att hon saknade sång till musiken.

Vid ett nytt målartillfälle riggade vi en ipad som kunde filma aktiviteten, tejpade upp ett stort cirkulärt papper och ställde fram svarta tuschpennor. Efter fruktstunden samma dag gjorde vi en reflektion med barnen då vi projicerade filmen på väggen i ateljén. Barnen pratade mycket om vilka som var med på filmen och att de målade. Även denna reflektion filmades. Utifrån dessa filmer fick vi sedan se att ett barn hade ritat spöke och vi bestämde oss att följa in på det spåret. Vi lärde oss bland annat en sång om fem små spöken och klädde ut oss till spöken med hjälp utav en tyllgardin som vi klippte till bitar av. Vi samtalade med barnen om hur spöken ser ut och hur de låter. Någon dag senare plockade några barn in talkottor som fick torka och de målades med olika färger och blev spöken. Musiken fick även en del i detta då barnen tog med sig tylltygerna in

i rörelserummet när de ville dansa. De var både utklädda till spöken och dansade samt höll tyget i händerna och viftade som om de höll i flygande spöken.

SAMMANFATTNING

Tankar och reflektion

Projekt rörelse har för barnens del handlat mycket om att sätta sig själv i rörelse, få känna på olika rörelser, se hur kompiserna gör sin version av rörelser och kanske inspireras av den. Vi har sett att miljöerna har inspirerat till olika rörelser. Exempelvis har resårmatrassen i det förberedda rörelserummet använts så flitigt av barnen att den blev utsliten och vi fick byta till en ny. Olika material i ateljén, så som pennor, kriter, penslar, flaskfärg, projektorn och overheadapparaten, har hjälpt barnen att illustrera sina rörelser och tankar kring dem. Även vid matsituationer har barnen testat olika och ibland nya rörelser då de själva lagt upp mat på sin tallrik eller hållt upp dryck i sitt glas med små tillbringare. Det sistnämnda hjälpte, som vi tidigare nämnt, till att inspirera till vår miljö med ösa och hälla pasta och sedan röda linser.

Vi har bjudit in till tillfällen för att reflektera tillsammans med barnen kring verksamheten. Det har handlat om filmat material som vi tittat på tillsammans. Det har varit en utmaning för oss att ställa frågor till barnen vid dessa tillfällen, utan att sätta orden i munnen på dem och leda in dem på ett spår som de kanske inte har fokus på. Önskvärt hade varit att få till fler reflektionstillfällen och det är något som vi tar med oss till nästa projekt. Det har varit en svår balansgång mellan att få projektet framåt samtidigt som barnen ska vara drivande. Hur mycket måste projektet gå framåt? Vad är att gå framåt i ett projekt? Sen har det uppkommit många spontana reflektionstillfällen med ett eller flera barn i och med att det har funnits dokumentationer från verksamheten i våra olika miljöer och på dokumentationsväggen. Vi ser det som ett bevis på hur viktig

Alnervik, Kennedy och Göthson (2013) beskriver att "utan dokumentationen hade pedagogerna aldrig fått syn på vad som är viktigt för barnen" (Ljuspunkten, s 173)

dokumentationen är för barnen, för att ge dem flera möjligheter till reflektion. Dokumentationen har även varit viktig för oss pedagoger då vi använt den vid våra pedagogiska reflektionstillfällen tillsammans med våra kollegor. Det kan handla om både foto, film eller anteckningar. Det hade varit oerhört svårt för oss pedagoger att få syn på olika saker i vårt projekt om vi inte hade haft dokumentation som hjälpte oss att belysa saker som sker i verksamheten eller i och runt en aktivitet.

Språk

Det språk som vi har sett tydligast kopplat till rörelse och som barnen oftast har anammat är dans. Det har varit mycket dans i rörelserummet på den runda blåa mattan under den blinkande ljusslangen men tack vare att musiken har varit ett så stort inslag i projektet så har det uppstått många tillfällen med spontan dans på fler ställen. Ofta vid tillfällen då dans inte har varit det som varit syftet med en aktivitet så har barnen dragits med av musiken. Vissa dansar med större rörelser medan några står och svajar lätt med böjda ben. I början var det mycket dans var och en för sig men under vårterminen har det uppkommit fler och fler tillfällen när barnen dansat tillsammans i ring eller på ett led, hållandes i varandras händer. Dansandet i rörelserummet har även varvats med en stund av hoppande på resår madrassen. Det har både hoppats med stora höga hopp samt små rumpstuds, sittandes på kanten av madrassen. Vid hoppandet har det handlat mycket om att hålla samma takt som musiken.

Ett annat estetiskt språk som har använts mycket är målande eller tecknande. Barnen har bland annat förmedlat sina rörelser och uttryckt detta med hjälp av kitor, flaskfärger, färgpennor och tuschpennor på olika underlag som exempelvis papper i olika färger, fönsterglas eller trä. Vid flertalet av dessa tillfällen har musiken varit inblandad och detta har vi tolkat att barnens skapande har påverkats av. Vid lugn musik med långsam takt har barnen gjort lugna rörelser med olika skapande redskap medan musik med snabbare takter har lett till snabbare rörelser och att röra sig med redskapen i takt till musiken. För de flesta barnen har det varit viktigt att förmedla till oss pedagoger vad det är som de har skapat.

Barnen har använt sig mycket av kroppsspråk för att förmedla hur de upplever olika saker. Det har varit allt från små ansiktsuttryck till stora uttryck som att helt enkelt gå ifrån en aktivitet eller en miljö. Det har ibland varit en utmaning att lyssna till det som barnen vill förmedla och tolka detta då det inte alltid har varit självklart vad barnet vill ha sagt. Ibland har vi ställt oss frågan; ser vi det vi ser eller ser vi något vi vill se? Det är då som våra pedagogiska reflektionsstunder hjälpt oss genom att våra kollegor tittat på dokumentationer och då gett sin syn på vad de ser, vilket ibland stämt överens med det vi sett eller gett oss andra perspektiv.

Det talade språket har varje barn gjort en stor utveckling i. Till en början handlade det mycket om att säga varandras namn men det övergick senare till meningsskapande. Vi pedagoger upplever att vi har

Mathiasson (2014) skriver i tidningen Förskolan att "lyssnandet handlar inte bara om orden utan att lyssna till kroppsspråk, rörelser och blickar. Många tror att det är bara att lyssna men att verkligen göra det är otroligt svårt" (Utmanar det invanda, Förskolan 7/14).

ett annat förhållningssätt med de yngre barnen när det gäller att tala med dem. Vi benämner fler saker runtomkring och beskriver det barnen gör mer detaljerat än när vi arbetade med de äldre barnen. Varför det är på detta vis har vi ingen aning om men vi tror det har med barnens ordförråd att göra, att vi vill berika deras ordförråd. Detta borde även vara viktigt med de äldre barnen men vi har fått syn på det nu i arbetet med de yngre barnen och kommer fortsättningsvis lägga fokus på det oavsett ålder på barnen.

Fabien et al. (2016) beskriver deras barns transdisciplinära lärande i Linder (red.)(2016) genom att "barnen befinner sig sällan i ett *språk* åt gången. De särskiljer dem inte, utan kan till exempel sjunga medan de ritar vid ateljébordet eller ta med sig kriter in i musikateljén. Materialet *vandrar* med barnen mellan de olika *öarna* och det kreativa flödet fortsätter på nya platser och i nya sammanhang." (Pedagogisk miljö i tanke och handling, s. 100)

När vi har haft olika projektaktiviteter har inget barn varit tvingat att delta. Barnen har kommit och gått precis som de velat. Parallellt med de olika aktiviteterna i projektet har vi då haft andra aktiviteter igång i en annan del av våra lokaler, som olika öar som barnen kan gå emellan och skapa ett transdisciplinärt lärande.

En aktivitet som erbjudits har varit den uppskattade vattenleken där barnen har skapat olika rörelser tillsammans med vatten. Det har blivit ett flöde av barn mellan dessa aktiviteter som ingen av oss pedagoger har påverkat utan barnen har gått mellan de olika aktiviteterna beroende på vad som lockar dem. De har tagit med sig olika material till exempelvis vattenleken som de ansett berikade den. Babblarna eller olika material att ösa och hälla med har varit eftertraktat.

"Vi vill att barnen själva, i så stor utsträckning som möjligt, ska kunna bestämma över vad de vill göra, när, hur och var någonstans i miljön. Material och lekar ska få resa med barnen i miljön och skapa nya ordningar och strukturer" (Pedagogisk miljö i tanke och handling, s. 93)

Föräldrarnas engagemang i verksamheten har varit viktig. De har fungerat som bollplank mellan oss pedagoger och barn genom att delge oss om saker som barnen pratat om hemma, som de har upplevt på förskolan. Föräldrarnas delaktighet har bland annat bidragit till olika miljöer, exempelvis bondgårdsmiljön och förändringar i bygg- och konstruktionsmiljön. De har även bistått oss med material som speglar, lakan och en resårmatrass som barnen har använt som hoppmatrass.

Vi har försökt att skapa flera möjligheter för barnen att utforska rörelse och få ett intresse för dem, genom olika språk. Nya språk har varvats med gamla språk och en del språk har korsat varandra.

HEMVIST KINNE 2-3 ÅR

PROJEKT – RÖRELSE

UPPSTART - SOMMARMINNENA

Under uppstarten samlade vi in bilder och filmer från barnens sommarminnen. Vi skrev ut och satte upp bilder på väggen. Det var viktigt att ha dem på väggen för att ge barnen möjlighet att dela med sig av sina minnen. Bilderna blev ett sätt att dokumentera gruppen, väggen blev en plats där alla blev synliga och dit barnen kunde gå och få en översikt på sina kompisar. Det blev också mycket prat kring bilderna både mellan barnen och med oss pedagoger. Den kommunikationen blev också utgångspunkter till hur vi gick vidare med arbetet.

Många hade sommarminnen med fordon. Därför blev en av de första aktiviteterna att jobba i ateljén med att göra tryck med flaskfärg och leksaksfordon. Barnen blev introducerade till aktiviteten genom att se en film där föräldrarna arbetade i ateljén. Under ett tidigare föräldramöte hade vi bitt föräldrarna att prova på att göra tryck med fordon, vi filmade och visade sedan barnen. Arbetet med bilar och tryck ledde sedan vidare till att arbeta med andra färgtryck i ateljén.

Förutom att inleda med aktiviteter i ateljén, startade projektet med att gemensamt utforma en miljö för rollek. Också det tog utgångspunkt i barnens sommarminnen om fordon, och senare också utifrån ett bad-minne.

PROJEKTETS GÅNG - HT 2016

Barnens tankar har stått i fokus under hela projektet. Vi har jobbat vidare på det som vi upplevt att barnen uttryckt och visat intresse för. T.ex. genom utformandet av lekmiljön där det blir mycket roligt. Vi började med att installera en bil eller buss. Barnen fantiserade sedan om att åka och handla pizza och glass. Därför tillverkade, eller köpte, vi sedan in material för att berika leken. När miljön sedan gjordes om var barnen med och planerade för den.

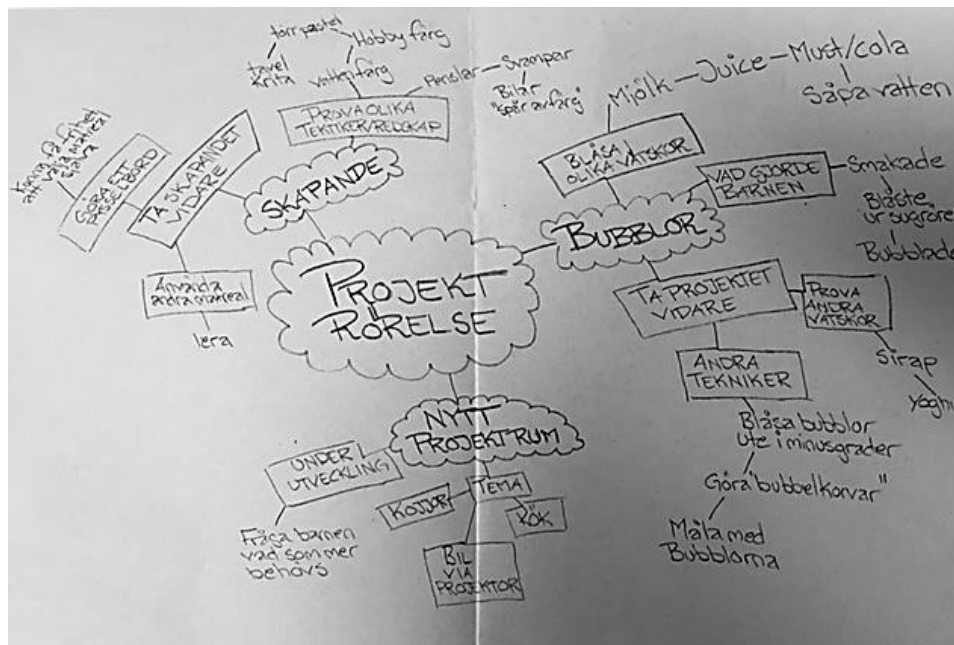
Ett barn hade ett sommarminne som innehöll bubblor. När vi experimenterade med bubblor var det nästan ett ordlöst utforskande och kommunicerande. Vi testade att bubbla med olika drickbara vätskor, barnen testade på olika sätt. Bubblade med ljud, smakade, kände, de pratade inte mycket men härmade varandras initiativ. Vi fick förslag från barnen på andra vätskor vi kunde testa att bubbla med och gjorde det.

Det som påverkat projektets gång har bl.a. varit att skapa en koppling till alla barns sommarminne, att se att det finns en representation av minnet i miljön eller i aktiviteter. Sedan har ju barnens initiativ och uttryck varit det som påverkat innehåll och aktiviteter i arbetet. Reflektionen har varit ett viktigt verktyg

för att få syn på det. För oss pedagoger har också samtal med kollegor och inspiration av de andra hemvisternas aktiviteter varit viktiga.

På ett sätt startade vi upp med en ganska ofärdig miljö, den miljö som var tydligast för barnen i början var nog ateljén och det är kanske en av anledningarna till att de första aktiviteterna vi tog oss för i projektet utspelade sig just där. Det blev till en början ett utforskande av att jobba med avtryck, och testa olika material att göra det med. Det har ju också funnits en poäng med att gemensamt utforma miljöer (från grunden) för lek och fantasi. Då har det verkligen fått bli en process där barnen varit delaktiga.

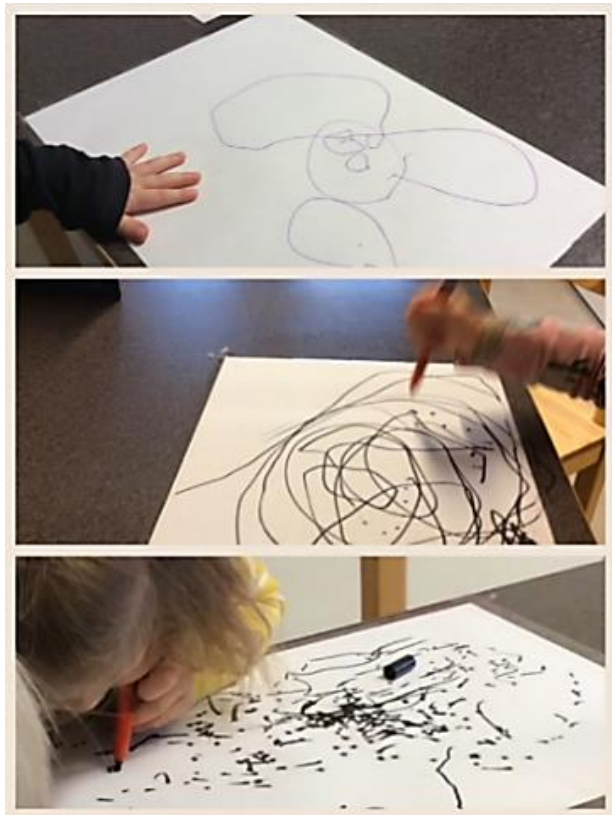
PROJEKTETS GÅNG - VT 2017

Vi började terminen med att göra en tankekarta för att få en överblick över projektet och de olika spår vi kunde se att vi börjat på. Då handlade det om experimenterandet med bubblor och hur vi skulle kunna ta det vidare, skapande i ateljén med olika tekniker och utformande av ett rum för rollek, kopplat till projektet. Tankekartan blev en hjälp att summera vad vi gjort hittills och vad vi skulle kunna arbeta vidare med. Så småningom skulle det dock visa sig att vi (barn och pedagoger) ville gå nya vägar. Flera barn hade studsmatte-hoppande i sina sommarminnen.

Det har blivit mycket hoppande på olika sätt under året. Vi blev inspirerade av Karin Alnervik att arbeta vidare med att koppla ihop rörelse med bildgestaltning. När barnen arbetade med gestaltning var det som om de tillsammans skapade en modell för hur man avbildar det. De gjorde gemensamt något konkret av en annars kanske ganska abstrakt upplevelse. De arbetade med tusch, och senare vattenfärg, de fick teckna flera gånger. De imiterade varandras initiativ och skapade liknande bilder på ett självklart sätt. Att de fick sitta tillsammans var nog avgörande för att bilderna skulle växa fram på ett sådant sätt som de gjorde. Det var som att barnen, utifrån en specifik erfarenhet, utmanade varandras tänkande och gestaltande vilket också kunde leda till ett nytt lärande. Det var som att barnen befann sig i ett kreativt rum tillsammans.

"Vyotskij kallade detta för den proximala utvecklingszonen, den närmaste – i förhållande till det som barnet kan själv – belägna förmåga. Barnet kan alltså i praktisk handling och väldigt påtagligt prova vad det kan göra tillsammans genom att göra som den andre./.../ Imitation är en övningsarena där barnet praktiskt kan prova ut vad som är vardande; vad det inte kan men ändå kan (tillsammans)." Strandberg 2006 (Vyotskij i praktiken)

Miljön ute har lockat oss och vi har rört oss ut från gården, ut i skogen. Det var spännande och utmanade att röra sig i terrängen. Vi har hela tiden utforskat miljön tillsammans med barnen. Under vintern blev det mest fokus på att ta oss fram, röra oss i skogen. Det har sedan varit mycket spännande att följa vårens framfart och de växter och djur som uppenbarar sig. Vi hittade en fågelholk som ramlat ner som barnen uttryckte mycket omsorg över. Omsorgen har sedan varit genomgående i våra undersökningar

i skogen och på förskolan. Vi har samlat upp skräp i naturen, vilket barnen tyckt varit viktigt. Vi har samtalat om växter och djur och barnen har uttryckt mycket respekt, närmat sig med försiktighet, diskuterat vad vi ska göra med det vi hittar. Visst har vi vuxna varit viktiga som förebilder men framförallt har vi sett som vår uppgift att ordna samtal mellan barnen där deras tankar och förslag fått stå i centrum. De har vi gjort för att ge alla möjlighet att

uttrycka sig och lära sig men också för att, demokratiskt, få skapa gemensamma förhållningssätt och formulera gemensamma värderingar. De förhållningssätt som kommit fram är te.x. *"Vi samlar upp skräp i naturen så inte djur skadar sig på det"* *"Vi hjälper djur genom att ordna med deras boende eller ge dem mat"*, *"Vi håller försiktigt i djur"*, *"Vi försöker inte störa eller skrämma djur"*, *"Vi kan titta på små djur en stund men sen släpper vi tillbaka dem så de får komma hem"*. *"Vi kan plocka några blommor, men många får stå kvar och vara fina"*.

Inspirationen till det demokratiska förhållningssättet är inspirerat av Maria Hedefalks avhandling "Förskola för hållbar utveckling" (2014). Hon tar upp vikten av att barn får förhålla sig kritiskt mot sin omvärld och att de får möjlighet att skapa gemensamma värderingar genom pluralistiska processer där olika åsikter och tankar får komma fram.

"I undervisning byggd på den pluralistiska undervisningsprincipen ställs istället olika värderingar mot varandra. Olika synpunkter ställs mot varandra för att belysa problemet ur olika synvinklar. Det innebär att i undervisningen kritiskt pröva olika värderingar och barnen förväntas delta i beslutsfattande om vad som kan vara rätt sätt att handla på. Den pluralistiska undervisningsprincipen ger bättre förutsättningarna för barn att handla kritiskt i förskolepraktik".

(Maria Hedefalk 2014)

Vi ville också koppla ihop undersökningarna med bild-gestaltande och skapande med lera.

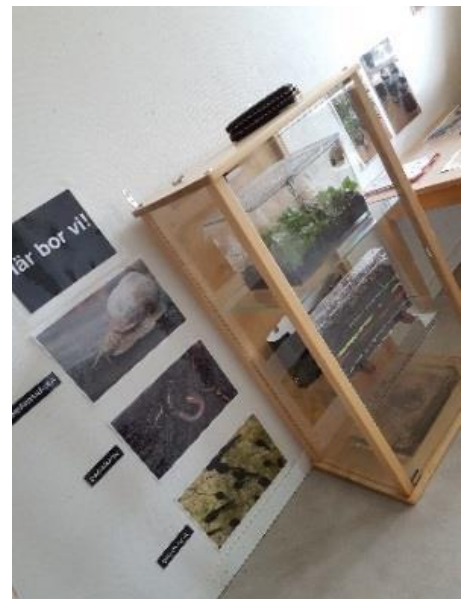

Barnens stora intresse för djur ledde sedan till att vi tog in några arter för att studera dem lite närmare. Vi upptäckte, studerade och tog hand om vinbärssnäckor, grodyngel och maskar.

Vi snickrade och målade en fågelholk som satts upp på gården. Barnen tyckte det var roligt och spännande att arbeta med verktygen. Under terminen har vi reflekterat tillsammans med

barnen kring våra erfarenheter från skogen. Vi har dokumenterat med bilder på väggen och suttit och pratat tillsammans om vad vi upplevde "förra

veckan". Det har varit viktigt av flera anledningar, för att sätta

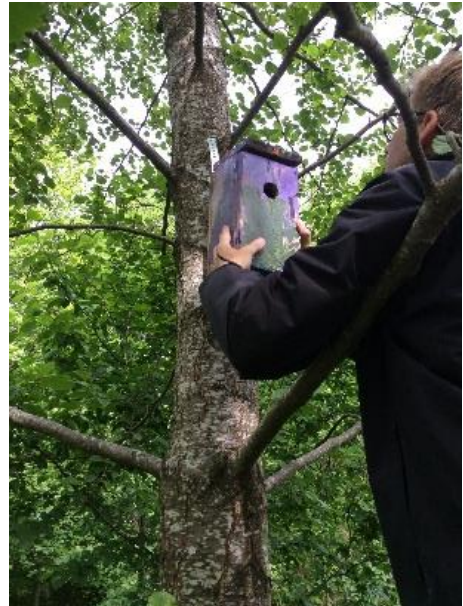

ord på våra upplevelser, dra slutsatser, befästa vad vi lärt oss, hitta fokus för nästa tillfälle som vi går ut i skogen.

Att få vistas i "Skogs-miljön", och undersöka det materialet som finns där har varit mycket viktigt för oss. Det har gett oss mycket glädje och energi och har inspirerat oss i att hitta en riktning för arbetet.

Det har varit häftigt att se hur de inspirerar varandra och skapar gemensamma sammanhang. Det har varit tydligt i både lek och skapande.

En väldigt rolig förändring, och kanske den påtagligaste under året, är att barnen riktat sig så mycket mot varandra och skapat lekar tillsammans. Barnens relationer till varandra har stärkts och det är tydligt hur språket får en skjuts när de använder det i leken. Vi har velat ge barnen möjlighet till att leka mycket rollek och vi har sett hur leken utvecklas både inomhus och utomhus, från att leka en-och-en eller två-och-

två, till att de skapar lek-sammanhang där många är med. Den processen ser vi har börjat med lek-miljön vi skapade tillsammans i relation till projektet. Från bilen (bussen, tåget) till pizzeria och glasskiosk. Vidare med badbassängen. Senare med lekmiljön som barnen var med och planerade och som de kallar "caféet". Det är rörelse på många sätt i leken. De, simmar, hoppar, packar i, packar ur, diskar, lagar mat, åker hem, åker bort, åker till jobbet, lägger sig, bäddar m.m. Vi pedagoger har funnits med för att förstärka leken och relationerna, när de bär kan vi dra oss undan och se hur leken blommar ut och utvecklas gemensamt genom att barnen har olika idéer och uttrycker dem.

Vi har avslutat projektet genom att ha en fest för våra djur vi tagit hand om. Vi har tagit avsked av dem och lämnat de åter till den plats de kommit ifrån. Vi filmade från de platser som vi släppte ut dem på så att barnen skulle se sambandet. Vi avbildade djuren i bakverk och fikade ute på gården. Vi spände upp stora papper och fyllde i målningar på en groda och en mask. Barnen ville sjunga som avsked till djuren. Eftersom det var avskedskalas ville barnen sjunga "Jag må du leva". Barnen fick också gå skattjakt och leta efter ett paket. Paketet innehöll kolaremmar som vi låtsades vara maskar. Projektet har också gestaltats genom att vi tillverkat en stol som vi dekorerat med saker som kan associeras med projektet. Stolen får fungera som ett minne från projektet.

SAMMANFATTNING

Hur har barnen fått utforska rörelse kopplat till de hundra språken?

Barnen på Kinne har fått använda sig av många språk under årets gång. Ateljén har stått öppen och där har de fått jobba med bildskapande på olika sätt och med olika hjälpmedel.

Vi har både lyssnat, spelat och sjungit och skapat musik på olika sätt. Som improvisation ute (trumma på stockar, trä, hinkar och kastruller), till dans inne (hopp på studs matta, dans med sjalar), som en repertoar av sånger och sånglekar på samlingen. Att musik och rörelse är sammankopplat blir tydligt på många sätt. På det sätt musiken sätter kroppen i rörelse, på det sätt rörelse kan skapa ljud på olika instrument, på det sätt musik skapas spontant av barnen när de rör sig i leken.

Vi har låtit barnen dokumentera med kameran i surfplattan mer och mer. De har dokumenterat det vi upptäcker på skogen, eller på gården. Särskilt ett barn har varit mycket intresserad av detta och sett det som sin roll att fotografera. Vi har provat på några digitala verktyg som t.ex. imotion, något som vi tänker fortsätta göra.

Vi har snickrat och tillverkat både lekmaterial och en fågelholk som vi ska sätta upp i ett träd.

Barnen får skapa olika djur i olika material med lim, kartong och annat pysselmaterial, med lera.

Det har varit ett år som handlat om många olika saker. Att utforma ett arbetssätt och en miljö, att hitta en bra struktur och en röd tråd i vårt arbete. Vi tycker att vi lyckats skapa en tillvaro som stimulerar och ger barnen glädje tillsammans med varandra och oss pedagoger. Fokus har varit att följa barnen och ge dem utrymme, tillfällen och möjligheter att utforska och "vara i" det som de visar intresse för. Att tillfredsställa både behov och ge utmaningar. Projektet har varit en del av det arbetet och har gett oss en röd tråd att arbeta med. Men vi känner kanske att vi inte gjort så många djupdykningar utan mer jobbat "på bredden". Men vi ser det som en del av vår egen process och vi känner oss rustade för att ta oss an ett nytt projekt, med de djupdykningar som det kan ge möjligheter till. Vi tror att vi kan möta utmaningarna i ett projekt på ett nytt sätt nu när vi ändå kan summera ett år och konstatera att barnen fått en bra och utvecklande tillvaro hos oss, och att det trivs så bra med oss och tillsammans med varandra. Vi har hela tiden gjort det som känns viktigast, vilket är att sätta barnen först, att de känner att vi är närvarande, att de känner sig sedda, respekterade, bekräftade och stimulerade. Att vi kan glädjas av att vara tillsammans allihop.

Vilka språk har varit en extra skjuts in i projektet?

- Att skapa med färg, måla.
- Rollekande, att barnen har fått skapa roliga lekar tillsammans.
- Musik, att sjunga, dansa, hoppa har engagerat och entusiasmerat barnen.
- Att klättra, balansera, göra banor.

Hur har barnens tankar och åsikter tagits tillvara, ge exempel, hur och när har ni skapat forum för att lyssna på barnen?

- Vi har tagit tillvara på barnens tankar genom att låta deras minnen gestaltas i miljön.
- Leken har varit ett forum för att ta tillvara på barnens tankar och åsikter. T.ex blev leken med "bilen" utvecklad med pizzeria och glasskiosk eftersom barnen associerade och pratade om det när de lekte.
- Ett annat forum blir det när vi intresserar oss för barnens sommarminnen och de berättar om dem för oss och sina kompisar.
- När vi introducerat t.ex. hur man kan måla eller hur man kan leka (åka, bil, racerbil eller tåg) Visar det barnen vilken variation av aktiviteter de kan ägna sig åt, de kan då också välja mellan vad de vill göra i större utsträckning.

Vilken typ av pedagog frågor har vi fått syn på i mötet med barnen och hur har de påverkat processen?

- Det blir mycket "hur-frågor", både när vi pratar om sommarminnena och i lek eller aktiviteter. Hur ska man göra? Hur blir det? Hur känns det? Med sådana frågor måste man ge barnen tid att uppleva och skapa själv. Och "vad-frågor". Vad ser ni? (på film). Vad gjorde du? (på sommarminne) Vad vill

ni göra? (aktiviteter). Med dessa frågor hamnar barnens initiativ i centrum och blir en utgångspunkt för det vi gör.

Föräldradelaktighet

Vi hade ett föräldramöte i början av projektet. Det gav oss en möjlighet att presentera våra tankar kring verksamheten, hur vi vill jobba och gav föräldrarna möjlighet att ställa frågor och diskutera tillsammans. Föräldrarna fick ju sedan göra en aktivitet som senare också inspirerade barnen.

Gruppreflekationen med föräldrarna³, utifrån en film från vardagen på förskolan, gav nog framförallt dem en möjlighet att få en blick in på verksamheten. Och de var nog mest fascinerade över barnens sociala samspel, deras förmåga att fungera tillsammans. Vi valde att visa filmer om när barnen gjorde bubblor och föräldrarna såg framförallt att barnen hade roligt och uttryckte glädje, det var kanske svårare för dem att se ett lärande, och kanske även för oss. Vi diskuterade tillsammans hur man skulle kunna utveckla aktiviteten, utmana barnen, med annat material o.s.v. men av någon anledning arbetade vi inte mycket mer med det spåret, det stannade mest vid upplevelser som vi i och för sig kan associera till i andra sammanhang. Och vi kan ju fortfarande göra aktiviteter som kan kopplas ihop med de erfarenheter vi gjort tidigare.

Vi upplever att föräldrarna är intresserade av vårt arbete när vi har kontakt med dem i vardagen. Och dokumentationerna på instagram har gjort att samtalen gärna utgår ifrån våra dokumentationer av verksamheten. De kan spegla vad barnen "tar med sig" från förskolan och är positiva till våra aktiviteter. De bidrar gärna med material när de märker att vi behöver det (t.ex. material till vår naturhörna och till rolleken).

Utvecklingssamtalen har också framförallt varit tillfällen att diskutera deras barns utveckling och vi har kunnat se många samband mellan hemmen och förskolan.

³ Se bilaga 2- – Kopia av grupprefleksion

HEMVIKT MARE 4-5 ÅR

PROJEKT – DE DANSANDE DRAKARNA

Nedan följer vår resa kring projekt rörelse. Tillsammans med barnen har vi valt att berätta de avgörande aktiviteterna.

UPPSTART - SOMMARMINNENA

När pedagogerna tog emot sommarminnet var det viktigt för oss att visa intresse och ställa frågor kring minnet, dels för att kunna hjälpa barnen i den senare presentationen men även för att få barnen att sätta ord på sitt minne. När pedagogerna tog emot sommarminnet ställdes tre frågor som pedagogerna hade bestämt innan projektuppstarten. Frågorna var: *Vad är det för rörelse? Vart hitta du din rörelse? Hur fungerar/ser din rörelse ut?*

Efter insamlandet av sommarminnen fick barnen sätta upp deras minne på dokumentationsväggen på Mare. Under morgonmötena fick barnen sedan presentera sina sommarminnen för sina kompisar genom att verbalt berätta om sitt sommarminne och visa upp minnet som kunde bestå av en kort film eller en bild. Pedagoger tog hjälp av de förbestämda frågorna för att kunna stötta barnet i sin presentation men barnen uppmuntrades även att ställa frågor till varandra. Alla barn var delaktiga i att ställa frågorna på ett eller annat sätt.

Det var viktigt för pedagogerna att barnen förkroppsligade rörelsen, att rörelsen skulle sätta sig som ett kroppsminne men även för att barnen skulle få en uppfattning av olika språk.

Barnen har även fått reflektera om kompisens sommarminne genom att skriva och rita i sin reflektionsbok. I reflektionsboken fick barnen även måla något med sommarminnet och skriva kompisens namn. När alla barn hade fått presentera sitt sommarminne valde pedagogerna att observera barnen i deras lek, för att kunna kartlägga vad sommarminnet hade gett för avtryck. Efter två veckors kartläggning såg vi ett tydligt intresse för att "sladda".

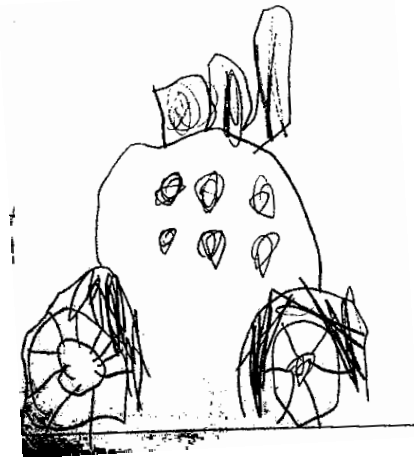
Karlsson Häikiö (2014) skriver att om barn upprepar en rörelse blir det en viktig del i deras lärande. Rörelsen blir till ett kroppsminne som stärker barnens förmåga att använda kunskapen i liknande moment i framtiden. Vidare skriver författaren att rörelsen lagras i erfarenhetsbanken som på så sätt skapar länkar till andra rörelser och vidgar på så sätt barnens kunskaper kring rörelse.

PROJEKTETS GÅNG - HT 2016

Vi sladdar vidare

Under kartläggningen kunde pedagogerna se att barnen ofta förkroppsligade sladdandet genom att ta rollen som en bil. De valde även att använda cyklarna ute för att sladda med.

Pedagogerna valde därför att låta barnen utforska sladdandet på två olika sätt med små leksaksfordon och cyklar.

Barnen körde runt i färgen, mycket och länge genom att köra fordonet fram och tillbaka. Olika barn valde olika rörelser men pedagogerna kunde se att en stor del av barnen använde en statisk rörelse. Pedagogerna tolkade att barnen försökte förstå hur färgen agerar när de kör runt men även hur det låter när de kör och sladdar. Barnen uppskattade och uttryckte en fascination av att köra i färgen men uppmärksammade även att färgen fanns kvar på hjulet och gjorde därför avtryck även på asfalten.

Efter upprepade aktiviteter där sladdning förekom kände pedagogerna att intresset svalnade och kunde istället höra och se ett intresse för kartor och drakar.

Kartor och drakar

För att möta barnens intresse valde pedagogerna att tillföra kartor i verksamheten för att se hur barnen utvecklade deras intresse. Barnen målade och skapade under en tid kartor som de sedan använde i leken genom att leta efter saker. Kartorna bestod mest av skattkartor och Pokemon kartor. Detta intresse avtog inte men däremot så tog intresset för drakar över och blev väldigt tydlig i den fria leken.

Barnen skapade pappersdrakar som de sedan provade genom att springa med i korridorerna. Vi kunde även se att barnen gärna lekte drakar genom att ta sig an rollen som en drake.

För att utmana barnen med ett nytt material men samtidigt lyfta fram barnens intresse presenterades akvarell. Pedagogerna valde att låta barnen måla utifrån frågan *vad är en drake för dig?* Tecknandet gjordes i två steg, vid första tillfället fick barnen måla med svart tusch och vid andra tillfället fick de fylla i den tidigare målningen med akvarell. Teckningen sattes upp på dokumentationsväggen för att kunna ge möjlighet till reflektion både för barnen och pedagogerna.

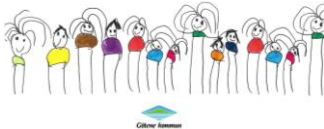
Pedagogerna upptäckte utifrån barnens reflektioner att det samtalades om två olika sorters drakar. Några barn uttryckte att deras drake hade klor och sprutade eld medan andra förklarade att drakar hade ett snöre och att den behövde vind för att kunna flyga.

För att kunna fastställa barnens tankar satte pedagogerna upp två bilder på dokumentationsväggen. En bild på en mytologisk fantasidrake och en bild på en pappersdrake. Pedagogerna tog därefter ner samtliga skapade bilder och bad barnen att placera sin kreation under rätt bild. *Vart ska din drake sitta?*

Vi delar gruppen

Efter att alla barn hade placerat sin teckning kunde vi se två naturliga grupperingar. Utifrån grupperingen valde pedagogerna att ta varsin grupp för att kunna lägga fokus på ett område. De två olika grupperna blev pappersdrakarna och fantasidrakarna.

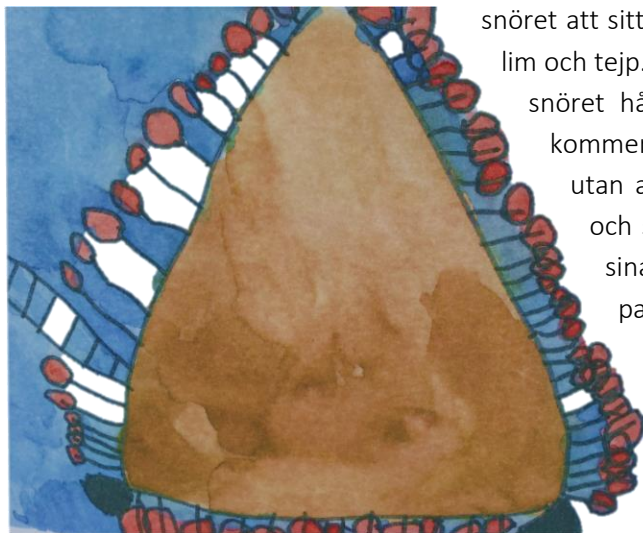
Pappersdrakarna

Under en period kartlagde vi barnens intresse kring pappersdrakar, *vilken form och i vilket material kan en pappersdrake vara?* Tillsammans med barnen tittade vi på olika filmklipp. Barnen studerade färg och form på de olika drakarna. Pedagogerna kunde genom en reflektion ta beslutet att tillföra mer material till barnen så att de kunde utveckla sitt skapande. Vi tillförde material som tyg, plast, pinnar, snören, lim och tejp. Pedagogerna utmanade därefter barnen genom att göra en ritning innan barnen började skapa sin drake. Detta för att få barnen att tänka till och få ner sin tanke på ett papper.

Under en diskussion hade barnen påvisat att de ville bygga en drake som de ville bygga en drake som de skulle kunna leka med utomhus. Vi pedagoger ville utmana barnen att genom sina nya och gamla erfarenheter skapa en drake tillsammans. Barnen pratade sig samman om hur formen skall vara och vilket material den kan vara i och hur den skall se ut konstruktionsmässigt.

Barnen hade under hela processen en tanke om att en pappersdrake behöver vind för att kunna flyga. Denna hypotes var något som barnen fick forska vidare i. När draken som de gjorde tillsammans var klar tog vi ut den för att testflyga den. Tillsammans provar dom att springa med draken men snöret lossnade hela tiden och draken lyfter inte. Barnen diskuterade emellan sig vad som behövs för att få

snöret att sitta. De kommer fram till att använda sig av både lim och tejp. När de provar igen får dom draken att lyfta och snöret håller. Under tiden de springer med sin drake kommer de fram till att det inte behövdes någon vind utan att man endast behöver hålla upp draken högt och springa. Barnen har delgivit sin nya kunskap till sina kamrater både när det gäller att bygga pappersdrakar men även hur de kan göra för att få sin drake att lyfta. *Hur vill jag att min drake ska se ut? Vilket material behöver jag för att skapa min drake?* Pedagogerna började här fundera kring frågorna: *Vad är en drake för barnen? Måste draken kunna flyga? Kan den spruta eld?*

Fantasidrakar

För att kartlägga vad som intresserade barnen med fantasidrakarna tittade vi på olika filmklipp och bilder på drakar. Drakens utseende och rörelse studerades och barnen tittade på hur draken rörde sig men även hur draken bor. Genom att studera de olika bilderna och filmklippet kunde pedagogerna höra att barnen ofta fascinerades av drakarnas vingar och om/hur den sprutade eld.

Barnen började leka och prata mycket om drakar, efter en reflektion togs därför beslutet att de barn som ville fick ta med sig en drake hemifrån. Detta för att påvisa olikheten bland drakar men även för att låta barnens vardag och erfarenheter få en plats i förskolan. Syftet var även att leksaken skulle kunna utveckla leken kring drakar. Samtliga barn i gruppen hade med sig en drake. Allt eftersom barnen tog med sig drakar fick de var och en presentera sin drake för övriga kamrater. Barnen berättade bland annat hur draken ser ut, hur den bor och hur den flyger. Efter presentationen fick barnen skriva drakens namn på en namnskylt som sedan sattes upp bredvid ett foto av barnens drake. Ett foto som barnen själva har tagit. Drakarna stod sedan i ett glasskåp på vår hemvist. Glasskåpet var tillgängligt för att barnen skulle kunna använda sin drake i sin lek.

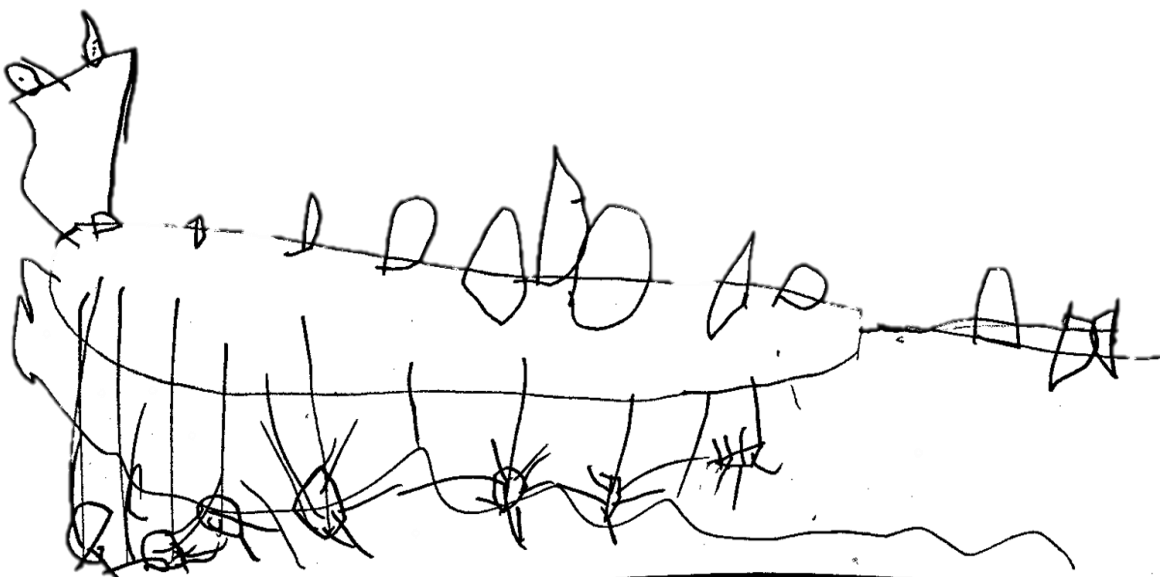
Pedagogerna kan nu i efterhand se att barnens drakar utvecklade leken. Barnen fick ett bredare perspektiv på hur en drake kan se ut, hur den kan röra sig och hur den låter. Detta hjälpte sedan barnen att kunna gestalta draken i rolleken.

PROJEKTETS GÅNG - VT 2017

Efter juluppehållet och när samtliga barn på hemvisten hade kommit tillbaka gick vi tillbaka tillsammans med barnen. *Vad hade hänt under höstterminen? Vad hade de två olika grupperna arbetat med? Men framförallt, hur ska vi fortsätta framåt?* Pedagogerna kunde höra några spår som vi var inne på under höstterminen. Utifrån dessa spår valde pedagogerna att skriva ett syfte men även några fokusfrågor för att få en fördjupning i projektet.

SYFTET BLEV:

Projektarbetet kring drakar och drakar ska visa hur barnens nyfikenhet hos drakar interagerar med rörelse. Med rörelse syftar vi på den fysiska rörelsen men även processens rörelse i ett projekt. Projektet ska fördjupa begreppet rörelse – hos drakar genom att till exempel gestalta rörelsen med kroppen och utveckla en färdighet mellan kropp och utforskande. Ställa, genomföra och utvärdera sina hypoteser. Utforskandet sker i en kombination av språk och material.

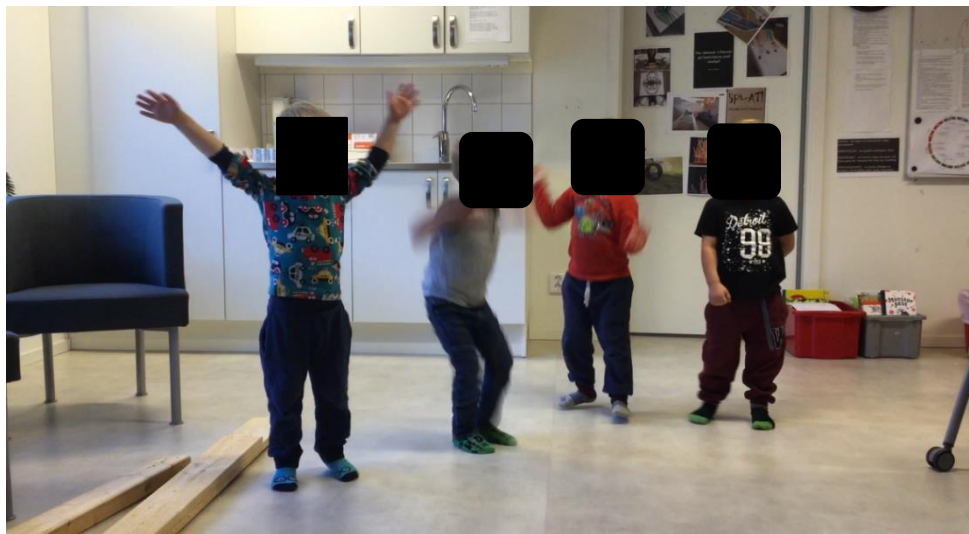
FOKUSFRÅGOR:

- Hur rör sig en drake?
- Hur sker rörelsen mellan språken?
- Hur ser det transdisciplinära lärandet ut i projektet?
- Hur sker rörelsen/utbytet mellan barnen i gruppen?

Pedagogerna valde därför under en reflektion att barnen skulle få en annan erfarenhet kring andra musikgenrer. Pedagogerna valde ut fem låtar utifrån genrerna, klassisk musik, jazz, Bollywood, rock och rap. Dessa låtar återkommer under samtliga aktiviteter där barnen får dansa till musik.

Dansa som drakar

Utifrån syftet försökte pedagogerna lyfta intresset som handlade om rörelse men utifrån drakens sätt att röra sig. Barnen hade vid det här tillfället fått upp intresset för en bok *Drakologi*. Här fastnar barnen för drakens sätt att flyga. *Hur flyger draken?*

Kan barnen förkroppsliga drakens rörelse. Vi låter barnen använda sin kropp för att prova själva. *Hur känns det i kroppen när en drake ska flyga? Hur gör man för att efterlikna rörelsen som blir när draken ska ta fart och flaxa iväg?* Armarna skulle vara utsträckta och stilla och sedan började dom att springa, när dom sprang lät det om de

dansande drakarna. Barnen gjorde ett vindljud, som att det susade när de flög. *Hur låter en drake när den flyger?* Barnen fick även teckna draken och hur den såg ut när den flyger. Pedagogerna kunde här uppmärksamma att barnen visade och uttryckte under reflektionen stor glädje till att få röra sig som en

drake men framförallt att få dansa som en drake. Detta var inget vi pedagoger hade en tanke om innan men på ett naturligt sätt gled vi över på hur draken dansar.

Pedagogerna ville utmana barnens sätt att dansa och flyga som en drake. Musik har alltid varit ett stort intresse hos barnen på Mare och framförallt nutidspop.

Barnen fick dansa vid flera tillfällen med uppmaningen att försöka dansa som en drake. Barnen rörde sig till musikens toner och det syntes tydligt att barnen både stannade upp och lyssnade in innan de väljer rörelsen. För att kunna ge barnen en uppfattning av hur de rör sig till musiken så filmas alla aktiviteterna. Det har varit viktigt för pedagogerna att hela

tiden ge tillbaka till barnen. Dels för att barnen ska få olika perspektiv på hur man kan röra sig till de olika musikgenrerna men även för att barnen ska uppmärksammas på sitt eget sätt att gestalta rörelsen med kroppen.

Pedagogerna kunde här uppmärksamma att barnen visade och uttryckte under reflektionen stor glädje till att få röra sig som en drake men framförallt att få dansa som en drake. Detta var inget vi pedagoger hade en tanke om innan men på ett naturligt sätt gled vi över på hur draken dansar.

Pedagogerna ville utmana barnens sätt att dansa och flyga som en drake. Musik har alltid varit ett stort intresse hos barnen på Mare och framförallt nutidspop. Pedagogerna valde därför under en reflektion att barnen skulle få en annan erfarenhet kring andra musikgenrer.

Barnen fick dansa vid flera tillfällen med uppmaningen att försöka dansa som en drake. Barnen rörde sig till musikens toner och det syntes tydligt att barnen både stannade upp och lyssnade in innan de väljer rörelsen. För att kunna ge barnen en uppfattning av hur de rör sig till musiken så filmas alla

aktiviteterna. Dels för att barnen ska få olika perspektiv på hur man kan röra sig till de olika musikgenrerna men även för att barnen ska uppmärksammas på sitt eget sätt att gestalta rörelsen med kroppen.

För att sedan utmana barnen vidare bestämde vi under en reflektion att tillföra ett annat material i barnens dans. Pedagogerna valde därför att lägga ett papper på golvet och ringla ut flaskfärg över

pappret. Under tiden barnen dansade frågade vi *Hur känns det? Hur låter det?* Detta för att låta barnen utmana sina sinnen, hur blir det när man kombinerar olika estetiska språk.

Efter aktiviteten när pappret med färgen hade torkat lät vi barnen fota av pappret. Utifrån frågade barnen *vart ser du rörelse i bilden?* För pedagogerna var det viktigt att barnen skulle dokumentera där de ser rörelse.

Barnen fick under flera tillfällen dansa i färg, vi använde samma papper varje gång men valde att lägga på en annan färg varje gång för att barnen skulle kunna se de olika rörelserna i pappret.

Mellan aktiviteterna återkopplades det till det filmade materialet för att diskutera med barnen vad de ser. *Hur rörde ni er till musiken? Hur kändes det att dansa i färg? Rörde ni er på olika sätt?* Barnen uppmärksammade olika detaljer vid dansen som att barnen rörde sig fort, att de snurrade och att de hoppade. Pedagogerna kunde tydligt höra att det var de utstickande rörelserna som fångade barnens uppmärksamhet.

Barnen fick återkoppla under reflektion och ge uttryck för vad man mer kan dansa i. Här lyfte bland annat barnen att man kan dansa i vatten. Sagt och gjort, pedagogerna drog in en pool och tillsammans med barnen fylldes poolen med lite vatten. Samma musikgenrer sattes på och barnen dansade i vattnet. *Vad händer under aktiviteten?* Några barn började att stampa i takt till musiken medan en del valde att avvakta och studera sina kamraters rörelser. När musiken ändrade sig stannade barnen upp och kände in musiken och började sedan att röra sig i takt till den. Vi kunde också se att barnens rörelser var större när de dansade i vatten än när de dansade i färg. För att få barnen att stanna upp och ta in alla erfarenheter de har fått kopplat till vatten, färg och musik ville vi att barnen med penna och papper

skulle fånga rörelsen med ett annat språk. Vi presenterade därför musikgenrerna åter igen och barnen fick sedan välja en tuschpenna med en färg som de ansåg passa till musiken. Barnen fick sedan rita genom att rita fritt rörelsen till musiken. *Vad uppmärksammar barnen i musiken? Vad är det som får barnen att använda den färg de gör?* Under en reflektion tillsammans med barnen uttryckte de starkt att färgen är mörk och tuff. Därför valdes den till hård musik. Ett annat barn uttryckte att hen valde färg för att det är hens favorit. När barnen rör pennan till musiken uttrycker de själva att takten i musiken går fort. Därför måste pennan röra sig fort. Det är svårare för barnen att sätta ord på det lugna och romantiska.

AVSLUTNING AV PROJEKTET

Under morgonmötena har vi tillsammans med barnen backat bandet. Vi har tagit fram vår reflektionsmall och tittat på alla bilderna i mallen. Vid varje bild har vi stannat upp, låtit barnen tänka och ställt frågan *”vad ser du för rörelse i den här bilden?”*. Barnen fick sedan svara vad de såg för rörelse och vi pedagoger antecknade det barnen sade.

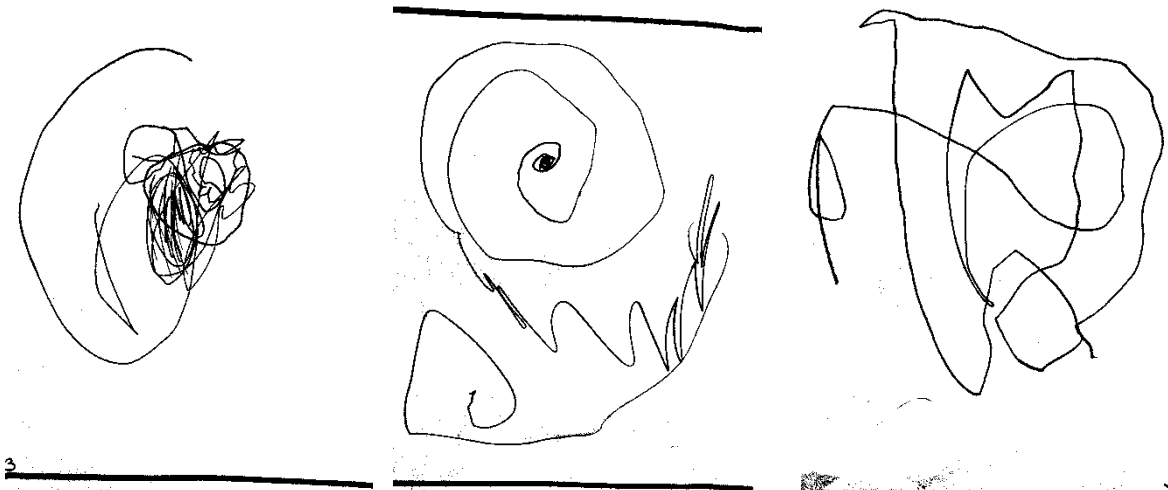
Pedagogerna skrev sedan ner samtliga rörelser på lappar för att sedan låta barnen skriva av ordet. Lapparna sattes sedan upp på dokumentationsväggen samlat kring rubriken *”barnens fördjupade kunskap kring rörelse”*.

I början av projektet frågade vi barnen "vad är det för rörelse" när de presenterade sina sommarminnen. Utifrån svaren kunde pedagogerna höra att barnen hade svårt att greppa vad rörelsen var men även att de fokuserade på andra saker i sommarminnet som till exempel saken eller personen. När vi ställer samma fråga, i avslutet av projektet får vi istället svar som fokuserar på själva rörelsen. Vi kan höra att barnen har mer erfarenhet och kunskap kring begreppet rörelse. Erfarenheterna kring rörelse som barnen har fått via projektet har stärkt barnens förmåga att använda kunskapen på andra sätt. Vi kan se att barnen har fått en fördjupad kunskap kring rörelse då de genom en stillbild kan se och uttrycka vad rörelsen är, att de kan se och formulera rörelsen i vår närmiljö.

När vi avslutade med att rita till musik nu så var det så intressant att se hur de gjorde. Avslutet blev starkt i år. Barnen gjorde inga bilder utan rörelser, symbolerna för rörelsen. Symbolerna är personliga och var och en har gjort sina egna system. Vi kan se att tecknandet har varit ett tydligt verktyg för barnen. Genom tecknandet har barnen fått möjlighet till att utforska rörelsen i samband med ljud.

SAMMANFATTNING

Föräldradeltaktighet

På föräldramötet lyfte vi barnens sommarminnen genom att samla ihop de rörelser som barnen hade upplevt och återberättat. Rörelserna skrevs ner på lappar och föräldrarna fick dra en lapp. Rörelsen som föräldrarna drog skulle gestaltas på olika sätt.

I hallen finns det en plats för föräldrarnas delaktighet och reflektion. Där har vi under året formulerat frågeställningar kopplat till projektet.

På Instagram har det funnits en hashtag kring projektet. (#projektrörelse) under denna hashtag har vi samlat bilder som är kopplade till projektet. I och med dessa bilder har föräldrarna uttryckt att de tack vare bilderna kunnat lyfta och diskutera projektet hemma med sina barn. Föräldrarna har även lyft och diskuterat projektet med oss pedagoger.

På gruppreflektionen lyfte vi en dokumentation som visade tre barn som ritade en pappersdrake utifrån deras egna erfarenheter. Teckningarna som barnen gjorde lyftes och föräldrarna fick utan att veta vad barnen hade ritat tolkat det de såg.

Gruppreflektionen ⁴ bidrog till olika synvinklar och utifrån dessa valde vi att följa spåret kring hur en drake ser ut genom att lyfta och diskutera drakarnas utseende men även genom att bygga en stor gemensam drake.

Hur rör sig en drake?

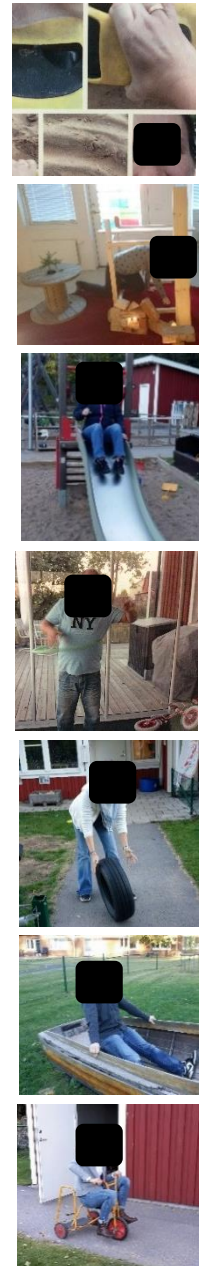
Barnen i Pappersdrakegruppen hade en bild hur en pappersdrake ser ut men också vad som behövs för att den skall kunna flyga. De var på det klara med att det var vind som behövdes. Vi utmanade barnens tankar och hypotes kring att draken behöver vind för att flyga.

I gruppen kring med fantasidrakarna har barnen konstaterat att det krävs att draken springer, tar fart. Att draken använder sina klor för att kunna få upp farten. Draken behöver fälla ut sina vingar och flaxa för att sedan breda ut sina vingar och flyga.

Barnen har även via sitt gestaltande uttryckt genom häftiga rörelser. Att draken ofta svänger med halsen och överkroppen samtidigt som den använder sina vingar. Detta har barnen gestaltat genom att röra överkroppen och göra rörelser med armarna. Barnen har ofta förstärkt rörelsen med att lägga till ljud. För oss pedagoger har det märkts att barnen tycker att det är enklare att hitta rörelsen om de samtidigt använder ett ljud.

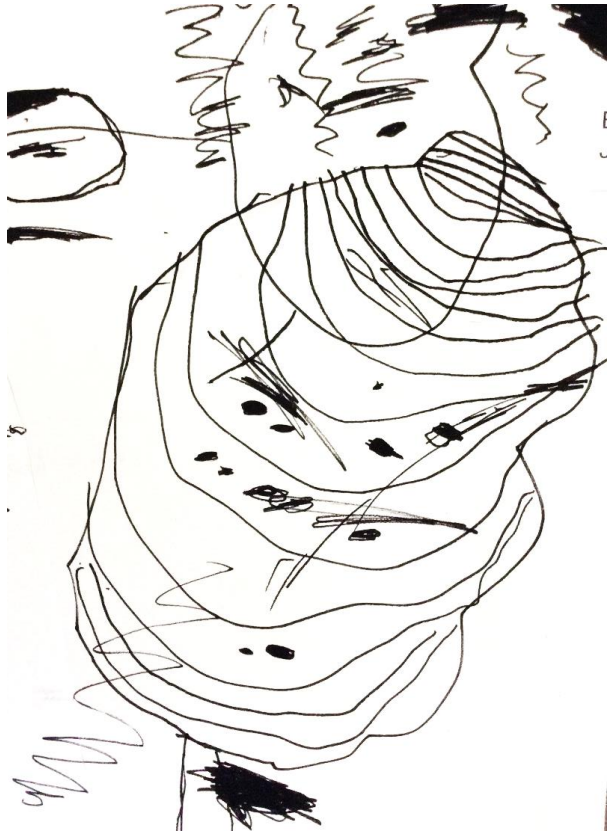
Hur uttrycker barnen rörelse kopplat till ljud/ musik?

Barnen har fått olika dimensioner på rörelser, dansat i färg vid olika tillfällen, dansat i vatten och även fått dokumentera en rörelse. Vi har även vid några tillfällen visat en stillbild på en drake i rörelse. Barnen har därefter fått försöka få fatt i och kopiera rörelsen för att göra den till något konkret. Vid dessa tillfällen så har vi inte spelat någon musik. Genom att förkroppsligat/konkretisera, genom armrörelse, kroppsrörelse och mimik. Kroppsrörelsen har bland annat varit genom att följa takten med armarna men framförallt med benen och fötterna. Kraften i kroppsrörelsen har anpassats till den rådande musikgenren. En dels rörelsemönster blir kraftfullare och hårdare när en viss musikgenre spelas. Detta kan ses genom att barnen bland annat stampar hårdare, skjuter ifrån hårdare med benen, rör armarna

⁴ Se bilaga 3 – Kopia av gruppreflektion

fortare. Vid hårdare musik så använder barnen även ljud för att förstärka rörelsen. Ljuden är hetsiga och barnen pratar mer med varandra. Vi kan även se att när den hårdare musiken spelas blir barnens samspel mer närgången. Barnen stöter in i varandra, knuffar varandra, rör varandra

Vi kan se en skillnad mellan aktiviteterna där barnen har musik till och när de enbart har en stillbild. Utan musiken samspelar barnen på ett tydligare sätt. Genom att diskutera kring bilden, prata med varandra och diskutera fram rörelsen. Med musik ligger fokus på att använda andra sinnen som att lyssna och gå in i sig själv. Vi kan även se att det var tydligare att barnen kopierar varandra när det inte finns musik kopplat till rörelsen – medvetet. När lugn musik spelas antar barnen en mer romantiserad dans. Rörelserna blir lugnare och följsammare. Tempot blir lägre och barnen pratar mindre.

Vi har kunnat se att bytet mellan olika genrer har påverkat barnen. Barnen har vid de tillfällena stannat upp i någon sekund, funderat för att sedan röra sig vidare. Barnen har fått gestalta olika sorters drakrörelser genom kroppen och mimiken har varit viktigt för dem för att uttrycka den känslomässiga delen i musiken och rörelsen.

Genom tuschpennorna och musiken ville vi att barnen skulle få fatt på olika rörelsemönster.

Det är väldigt abstrakt och svårt så därför kände vi att vi pedagoger behöver ge barnen mer erfarenheter kring just rörelse och rörelsemönster. Vi ville också att detta skulle få upplevas med hjälp av olika språk.

Hur sker rörelsen mellan språken?

Eftersom barnen har arbetat i två skilda projekt, pappersdrakar och om fantasidrake så har fokus under morgonmötena varit att berätta kring vad som har hänt i de skilda projektet. På det sättet har barnen varit delaktiga i varandras process men även kunna ställa frågor och utmana varandra vidare. Morgonmötet har varit en viktig del i vårt projekt och främst för att delge till varandra. I och med att barnen delger varandra så har grupperna fått input från olika håll. Dels genom att

”När ett samband skapas mellan olika delar i lärandet förstår vi det vi lärt oss utifrån en ny och mer avancerad position.

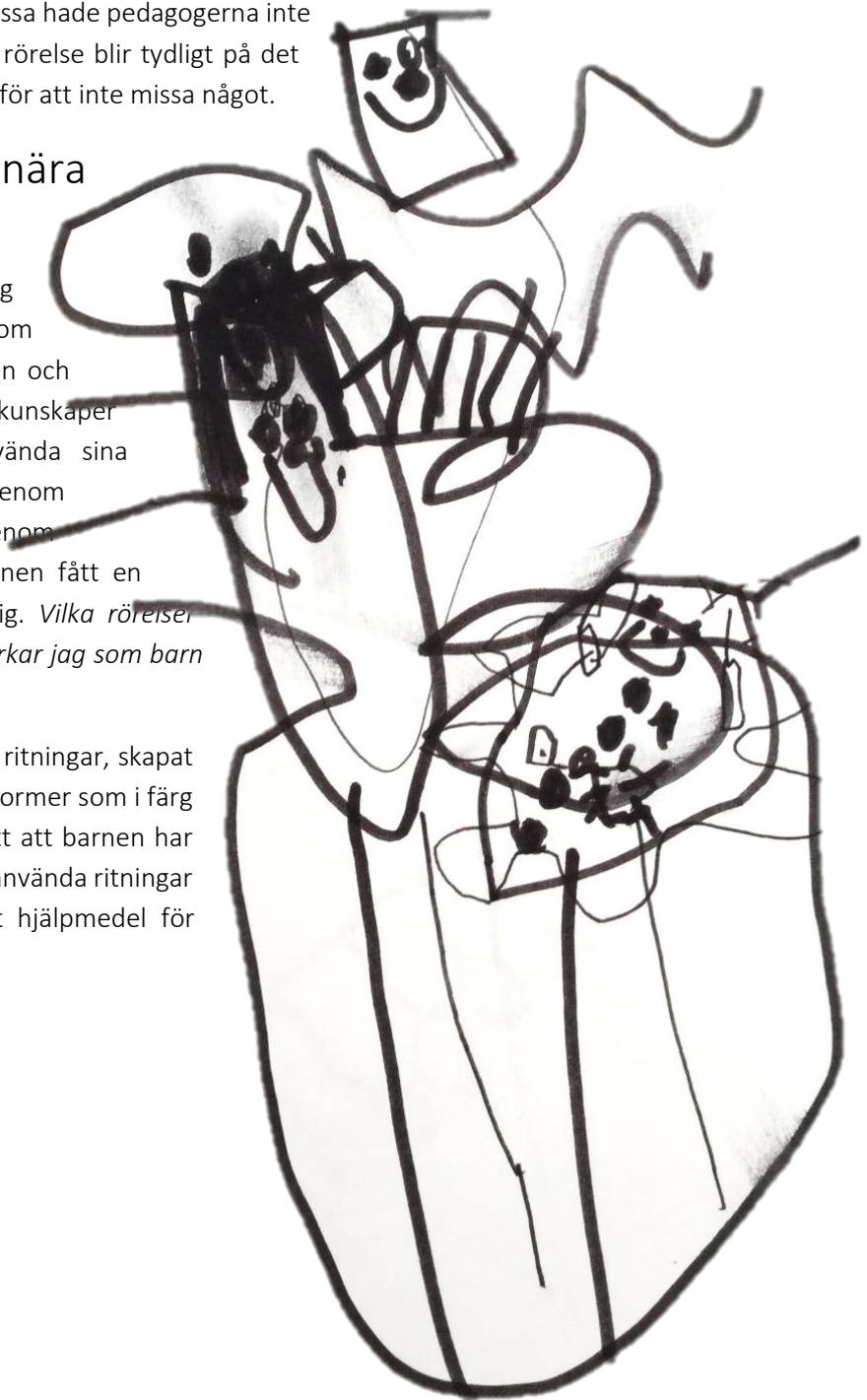
Metakognitiva processer har beskrivits som en central funktion i lärande där kunskapen expanderar och får mer djup och bredd genom reflektionen över det egna lärandet.” Karlsson Häikiö 2014 (Kultur, estetik och lärande)

ställa frågor och låta barnen få tänka men även för att dra paralleller mellan grupperna. Reflektionen har även den hjälpt barnen och pedagogerna att skapa en rörelse i projektet. Genom reflektionerna har barnen kunnat backa bandet för att hitta och diskutera små detaljer. Eftersom aktiviteterna har handlat om rörelse har barnen inte kunnat fokusera på vad kompiserna gör därför har dokumentationerna hjälpt barnen. För oss pedagoger har dokumentationerna hjälpt oss genom att vi har kunnat lyfta upp det som intresserar barnen. Morgonmötet, dokumentationerna, reflektionerna och barnens lek har varit avgörande för projektets rörelse. Utan dessa hade pedagogerna inte kunnat hjälpa barnen framåt. Projektets rörelse blir tydligt på det sättet att vi hela tiden har backat bandet för att inte missa något.

Hur ser det transdisciplinära lärandet ut i projektet?

Vårt projekt har gynnats av att tänka kring det transdisciplinära lärandet eftersom barnen lär på olika sätt. Genom musiken och drakarna har vi kunnat få fatt på andra kunskaper som gestaltandet, rörelserna, att använda sina sinnen osv. Rörelsen har utforskas genom andra material som vatten och färg. Genom att dansa i vattnet och färgen har barnen fått en fördjupad förståelse kring hur de rör sig. *Vilka rörelser skapas i vattnet och färgen och hur påverkar jag som barn denna rörelse.*

Barnen har berikats med nya språk: lera, ritningar, skapat drakar med olika material, dansat i olika former som i färg och vatten, olika musikgenrer. Vi har sett att barnen har fått en fördjupad kunskap i hur man kan använda ritningar i en process. Hur ritningen kan bli ett hjälpmedel för barnen att komma vidare.

Våra miljöer och material i verksamheten har bidragit till barnens transdisciplinära lärande då pedagogerna har valt att använda miljöer där ämnen möts och berikar.

Parallellt i barnens lek med drakarna kunde vi höra att barnen ofta funderade kring hur draken sprutade eld och "Vart kommer elden ifrån?"

Under ett morgonmöte satte vi oss därför ned och diskuterade kring vad barnen hade för teorier. Vi tittade på filmer och bilder som visade drakar som sprutade eld. Barnen kom fram till att draken sprutar eld genom näsan och att elden kommer från magen. Elden kom till magen när draken åt glödande stenar. Barnen var väldigt nöjda med sina egna teorier.

Gustafsson och Fabien skriver att bjuda in barnen till en miljö som stimulerar till ett kreativt flöde där hela kroppen får ta plats genom musik, dans och rörelse. Pedagogiska miljöer tanke och handling.

Vilka språk har varit en extra skjuts in i projektet?

Vi skulle vilja uttrycka det som att vi i projekterandet använt oss av många olika språk som på olika vis berikat projekterandet med erfarenheter, förståelse och uttryck från många infallsvinklar men ett huvudspråk har ändå blivit det talade. Dansen har också blivit ett språk som vi jobbat mycket med. Berättandet har varit viktigt för barnen sinns emellan, ett sätt att visa och förstå varandra. Barnen har också spontant valt att förkroppsliga rörelserna i berättandet, detta både för att bekräfta och förstå rörelsen. Vissa rörelser har också spontant lockat till att göra ljudeffekter. När barnen uttrycker sig om samma sak via flera språk blir deras begrepp och förståelse fördjupat, detta har vi sett i barnens lek, gestaltande och återberättande av olika rörelser.

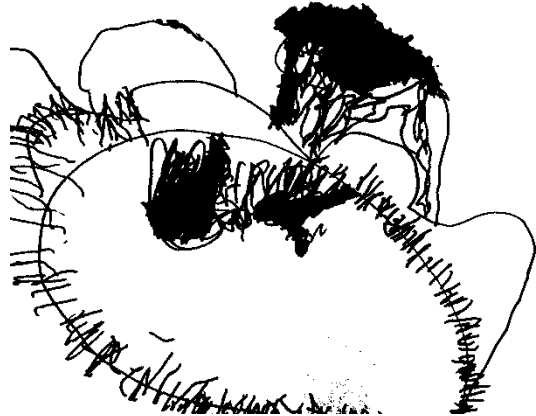
"När ett samband skapas mellan olika delar i lärandet förstår vi det vi lärt oss utifrån en ny och mer avancerad position. Metakognitiva processer har beskrivits som en central funktion i lärande där kunskapen expanderar och får mer djup och bredd genom reflektionen över det egna lärandet." Karlsson Häikiö 2014 (Kultur, estetik och lärande).

Barnens konstruerande och nyfikenhet har spelat en avgörande roll för hur projektet gott vidare, barnens konstruktioner har legat till grund för det fortsatta arbetet via reflektion (både av barnen och pedagogerna). Barnens konstruktioner har filmats och fotats, men vi har sett att det varit betydligt lättare att reflektera över de rörliga bildmaterialet. Detta tror vi kan bero på att rörelsen i sig är flyktig och därför svår att se i en stillbild.

Det fantasifulla tecknandet har också varit ett språk som påverkat projektet mycket. Flera av barnen har ritat olika drakar och kartor för att utforska sina konstruktioner. Tack vare ritningarna har barnen fått fundera kring sin

kreation men även argumentera för vad hen tycker och tänker.

Tack vare morgonmötet och morgonmötesboken har det skrivna språket fått en ny skjuts. Barnens intresse för skriftspråket har spridits ut alla miljöerna på hemvisten.

Hur har barnens tankar och åsikter tagits tillvara, ge exempel, hur och när har ni skapat forum för att lyssna på barnen?

Vi har försökt att jobba vidare med morgonmötet som en form där barnens tankar och åsikter skall få komma fram. Vi märker att barnens delaktighet och engagemang har varit större när de gemensamt har kunnat "brainstorma" på mötet. Genom att vara en närvarande pedagog har vi kunnat, mitt i verksamheten, lyssna och utmana barnens intressen. Ett annat forum där barnens åsikter, tankar och erfarenheter har fått ta stor plats är i reflektionen, både den i den direkta verksamheten och med barnen men också vid den pedagogiska utvecklingstiden. Genom reflektionen har vi kunnat se var barnens intresse finns och utan den så hade vi missat vad som är viktigt för barnen.

"När alla barnen fick komma fram, märkte barnen att det lönade sig med att ösa på sina idéer, vilket gjorde arbetet rikare." (Om värden och omvärlden, Malin Kjellander och Helen Kärnebro).

Vilken typ av pedagog frågor har vi fått syn på i mötet med barnen och hur har de påverkat processen?

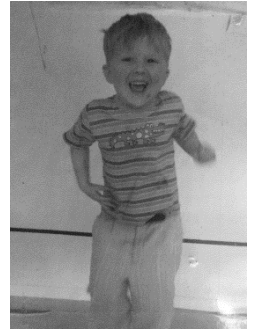
I själva upplevelsen har vi varit medforskande med barnen för att få syn på vad de vill, höra vad de ger uttryck för. Barnen är tydliga med att visa om de tycker om en upplevelse eller inte, både med kroppsspråk och i "talande språk".

Det blir mycket "hur-frågor", både när vi pratar om sommarminnena och i lek eller aktiviteter. Hur ska man göra? Hur blir det? Hur känns det? Med sådana frågor måste man ge barnen tid att uppleva och skapa själv. Och "vad-frågor". Vad ser ni? (på film). Vad gjorde du? (på sommarminne) Vad vill ni göra? (aktiviteter). Med dessa frågor hamnar barnens initiativ i centrum och blir en utgångspunkt för det vi gör.

"Pedagogisk dokumentation skapar på så sätt förbindelser mellan det som har hänt, nuet och det som är på väg att hända – den sätter saker i rörelse mot framtiden samtidigt som den innebär en reflektion över vad som har varit. Det innebär att den skapar en rörelse som driver i arbetet med barnen framåt, likt en motor, vidare mot nästa händelse." Palmer 2012 (Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan: pedagogisk dokumentation.)"

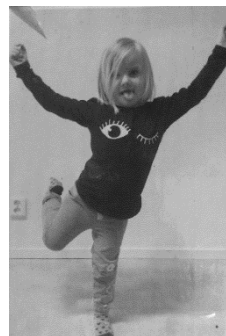

DETTA
ÄR
MIN
DROPELS
VILKENVÄRDINZ E

*....barn i alla åldrar använder sig av
alla sina sinnen och hela kroppen när
de undersöker och försöker förstå...*

Ljuspunkten

HEMVIKT GOMER 5-6 ÅR

PROJEKT – BANOR

UPPSTART - SOMMARMINNENA

I arbetet med sommarminnena togs dessa först emot av en pedagog som ställde frågor om bilden, vad den innehöll. Detta för att kunna ge stöd till barnet vid presentationen i gruppen. Stor lyhördhet hos oss pedagoger var viktigt för att barnet skulle få berätta det de ansåg vara viktigt i bilden. Några sommarminnen bestod av fler bilder, barnet fick då välja ut en av bilderna som de ville presentera för

gruppen. Frågorna fokuserade kring rörelsen i bilden men också vad de ville att hela gruppen skulle göra för aktivitet för att få fatt i rörelsen i bilden.

”I varje översättning från ett språk eller ett uttryck till ett annat skapas en ny form av medvetenhet kring det fenomen som ska utforskas: ett träd som ritas, görs i lera eller ståltråd och papier-maché gör att barnen förstår nya aspekter av vad ett träd kan vara. Kunskap uppstår tillsammans med de olika materialen och i översättningarna mellan materialen.” Palmer 2012 (Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan: pedagogisk dokumentation.)

Dessa aktiviteter bestod av att uttrycka rörelsen med hjälp av olika språk som skulle förstärka deras förståelse för rörelsen.

Exempel från detta är när ett barn visar sitt sommarminne från en tågresa där vi tillsammans

upplever hur det känns att åka baklänges. Detta

genom att bygga ihop stolar i form av ett tåg och diskutera hur rörelsen känns när man sitter i tåget.

Barnen har under denna process fått anteckna i sina morgonmötesböcker. Här fick de skriva eller rita något som hade med aktuellt sommarminne att göra. Detta var en viktig del för många av barnen då de efterfrågade detta. Exempel på detta är att de har reflekterat kring det som har berättats och upplevts genom att koppla och berätta om tidigare erfarenheter eller nyupptäckta företeelser. De har även tecknat av det sommarminnet handlat om.

Dokumentationerna från sommarbilderna sattes upp på dokumentationsväggen men gjordes också tillgängliga i de olika miljöerna så att barnen skulle få tillgång till dem i sin lek. Vilket vi märkte att de gjorde i olika situationer. Matsituationerna har varit ett forum för berättande, reflektion och frågeställande kring sommarminnena, vilket har varit av betydelse för barnen. Pedagogerna som sitter med vid bordet är med i diskussionen och har varit lyhörda för barnens tankar och funderingar och kunnat ta med dessa i det fortsatta arbetet med projektet och gruppen kunnat arbeta vidare med.

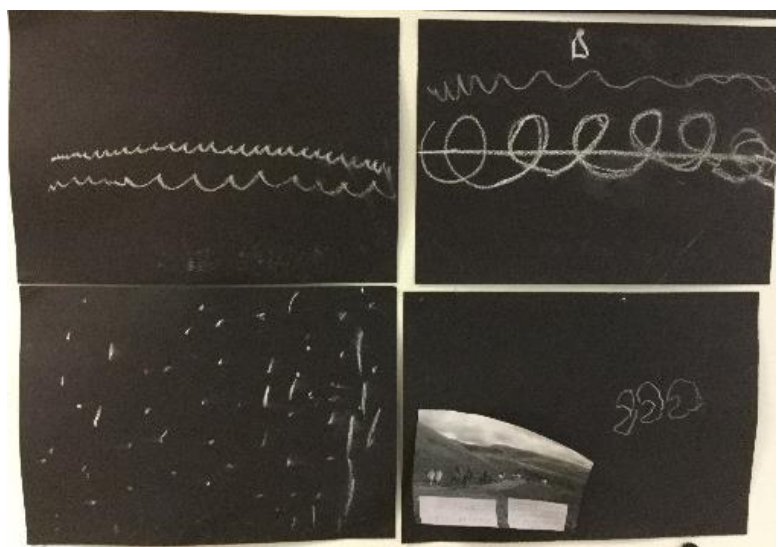

Efter att alla i gruppen berättat om sina sommarminnen valde pedagogerna att observera gruppen för att kunna förbinda sommarminnena och hitta en gemensam utgångspunkt i projekt "rörelse". Parallellt med detta började barnen utforska kulbanespel vilket gör att pedagogerna gör ett avstamp och väljer att följa *och utmana barnen vidare* i denna process. Tillgången till puttekulor uppstod av en ren slump då pedagogen hade tänkt att ta med dessa till utemiljön men ställdes vid en av dörrarna i bygg och konstruktionsrummet för att sedan tas med ut. Barnen tog då tillvara på materialet och började utforska puttekulor tillsammans med olika tråklossar.

PROJEKTETS GÅNG - HT 2016

Måla rörelsen

Pedagogerna såg att barnen mer och mer ägnade sig åt att konstruera olika typer av banor där acceleration, precision, lutning och avstånd var i fokus. Parallellt med detta utforskades också rörelsen i barnens sommarminnen. De fick i uppgift att utifrån bilderna på deras sommarminnen måla hur rörelsen ser ut- För att förstå hur rörelsen ser ut så förkroppsligade barnen det de såg med hjälp av rörelsen, för att sedan kunna illustrera den med hjälp av att måla rörelsen på papper. Att göra ljud till rörelsen hjälpte barnen att komma vidare.

Göteneresa och kulmålningar

Under en resa till Götene fick barnen även testa att förkroppsliga och utforska begreppen acceleration och lutning genom åka rulltrappa. Vi besökte även en lekpark där de testade att rulla ner för en backe. Barnen fick sedan skriva i sina morgonmötesböcker för att återkoppla resan. Denna resa fick oss pedagoger att göra ett slags avstamp i projektet då vi märkte att barnen utforskade begreppen acceleration och lutning allt mer. Vi introducerade kulmålningar där barnen tillsammans skulle hålla i en större låda, där barnens rörelser skulle få kulorna i lådan att röra på sig. I lådan fanns även ett vitt papper där barnen valt olika färger som kulan rullar i och skapar olika mönster beroende på barnens rörelse. Barnen testade olika strategier. De provade bland annat olika många kulor, blandade storlek på kulorna. Detta gjorde att reflektioner kring vilken som rullar snabbast uppstod. De använder sig också av olika strategier genom att använda sin kropp genom att höja och sänka lådan för att få fart på puttekulorna i lådan. Pedagogerna tog kort och filmade denna aktivitet och gjorde sedan en tillbakablick tillsammans med de barn som genomförde aktiviteten. En skillnad som pedagogerna reflekterade över var att det var lättare för barnen att sätta ord på vad de gör när de såg filmen. De använde fler beskrivande ord när de såg filmen än när de tittade på bilderna. Detta kan bero på att bilderna blir tolkningsfrågor medan filmen visar den exakta rörelsen, det blir enklare för barnen att relatera till den rörelsen som utförs. När filmerna visades ställde pedagogen frågor för att fånga barnens rörelser. Ord som "luta" och "fram/upp" och "ned" var viktiga för att förklara hur man sätter kulan i rörelse.

Kulbanebygge och ritningar

Barnen har ett stort intresse i att bygga och konstruera kulbanor inne med rör och kulor. Här har material och miljö varit viktiga faktorer för att föra projektet framåt. Pedagogerna har iakttagit att barnen använder bänkar/möbler för att få lutning ned mot golvet. Genom denna iakttagelse har det lagts till olika former av rör och tavellister för att kunna utforska vidare. De använder något som kulan nuddar längst ned så det skapar ett ljud när kulan kommer ner, detta kunde till exempel vara en glaskål som skulle fånga upp kulan och klinga på ett speciellt sätt.

lakttagelser gjordes även ute där de utforskat och konstruerat hinderbanor och lutning i form av rutschkanor och banor som de kan ta sig igenom själva. De sätter både sätter både sig själva och kulor i rörelse i sitt lutningsutforskande.

Under denna period kände pedagogerna att riktningen på projektet blev tydligare. Barnen fokuserade och utmanade sig allt mer inom kulbanor och hinderbanor.

Detta resulterade i att pedagogerna valde att ta fram riktning för projektet och valde ut fokusfrågor:

- Hur ser det transdisciplinära lärandet i projektet ut?
- Hur sker undersökandet av rörelsen och förbindelsen till natur och teknik ut?

Anledningen till att välja ut fokusfrågor var för att kunna sortera i den dokumentation som uppstod och komma vidare utifrån barnens intressen och frågeställningar. Det är också detta som gör dokumentationen i bilder och film betydelsefullt då man vet vad man ska titta efter och som skapar gemenskap och mönster i gruppen. Det fantasifulla tecknandet har också varit ett viktigt språk som påverkat projektet mycket. Fler av barnen har ritat olika kanor och banor, en del mer verklighetstrogn och en del väldigt fantasifulla. Med dessa teckningar har de utmanat varandra i att förstå kanornas möjligheter och former. Under denna process fick barnen i uppgift att rita sin bana.

Barnen hade här en klar bild över hur den skulle ritas. Materialet som de fick tillgå var ritpapper och

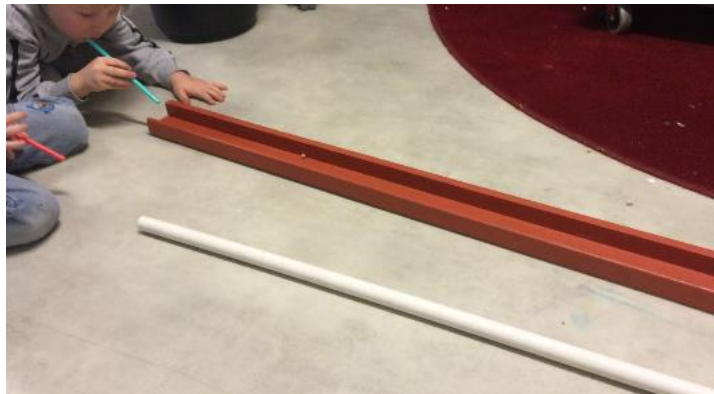
tuschpennor. Vid ett senare tillfälle fick de presentera sin bana för gruppen. Det var kanor som handlade om glass och hallönsylt till rutschkanor och avlopp. De har också bidragit till att vidga perspektivet av vad en bana kan vara och användas till. Dessa banor har de sedan fått återskapa genom att bygga med träklossar. Detta gjorde att de fick ytterligare perspektiv på hur en bana kan gestaltas. Barnen valde att bygga ur många olika perspektiv. En del valde uppifrånperspektiv, en del hur det såg ut när

man var mitt i banan och andra hur ett sidoperspektiv. Genom att arbeta med olika uttrycksformer har barnen fått en fördjupad förståelse kring sitt arbete med banor.

PROJEKTETS GÅNG - VT 2017

I början på vårterminen introducerades nytt material.

När pedagogerna tittade tillbaka på dokumentationer från höstterminen gjordes ett konstaterande att mycket av det barnen fokuserar på när de bygger banor handlar om acceleration och precision. Det som sätts i rörelse ska komma fram först eller snabbt eller hamna på en speciell plats för att det ska få mening i leken. Pedagogerna valde här att tillföra nytt material i form

av sugrör och ärtor. Detta material introducerades under morgonmötet och diskussioner kring vad man kan använda det till. Barnen ville testa materialet och tillförde annat material i form av tavellister. Med materialen började barnen att testa motrörelser i form av att börja blåsa ärtorna med hjälp av sugröret mot varandra på tavellisten. Detta genererade i att pedagoger ville att barnen skulle få testa acceleration, precision i olika miljöer där olika språk kan mötas och göra så att barnen får fördjupad förståelse kring det de utforskar, ett så kallat transdisciplinärt lärande.

Ett önskemål från barnen hade även varit att skapa ett vattenfall, därför ville vi även ta med kulbanebygget till vattenrummet. Detta gjorde att pedagogerna utvecklade miljön i vattenrummet och gjorde den mer tilltalande. Vi använde oss av projektor för att projicera upp bilder som kunde inspirera barnen till att bygga, dokumentationer från vattenrummet sattes också upp för att kunna inspirera och kunna utveckla barnens arbete i vattenrummet. Under tiden kom barnen med idéer kring ytterligare material som de behövde i bygget av banor. PET-flaskor tillfördes och barnen använde sig av en kniv för att kunna forma flaskorna så att de skulle passa i den bana som de börjat bygga på. För att kunna fästa flaskorna på väggen testade de först med häftpistolen, vilket barnen konstaterade att det inte fungerade så bra. I början handlade

utforskandet i vattenrummet om att föra vattnet vidare och frågeställningar kring hur man kan leda vattnet vidare uppstod. Barnen kom fram till att det har med slangens läge att göra, håller man slangen högt upp så blir trycket högre och det transporteras vidare.

Pedagogerna hängde med hjälp av snören upp rör i taket för att de skulle kunna koppla vidare med andra rör. Tanken med detta var att det skulle inspirera och låta barnen utveckla sitt utforskande kring vattenbanor. Barnen började då bygga banor som fyllde flaskor. Pedagogerna tillförde även kulor till miljön och barnen började då fylla flaskorna med dessa och fyllde upp flaskan med vatten. En iakttagelse barnen gjorde var att kulorna rörde på sig när de fyllde flaskan, vilket sedan tillsammans kom fram till hade med trycket på vattnet att göra, genom att reglera vattnets styrka på kranen.

Något som barnen också har intresserat sig för är att forsla vattnet vidare till en "slutpunkt". Material som varit betydelsefulla i dessa aktiviteter har varit slangar, rör, flaskor och tejp.

Barnen har fått testa olika typer av tejp under vägens gång och fått erfarenhet av att silvertejp är det som har fungerat allra bäst när man håller på med vatten. Barnen tejpar ihop rören vilket gör att vattnet kan forslas vidare till flaskan, som är slutstation på banan. Vattentrycket har här betydelse för om slangen kommer att ligga kvar i flaskan eller om den kommer att flyga ur.

En fördjupad kunskap kring banor har under läsåret varit synlig. Ett exempel från detta är de banor som gjorts i byggen med hjälp av rör, klossar, kulor. I början av projektets start var banorna långa och hade endast klossar runt som en kant runt banan och med hjälp av barnens egen kraft förflyttades kulan från ena sidan till den andra. Efter att barnen testat på att bygga olika former av banor som så ser man tydligt att konstruktionen har ändrats och banor i olika höjder har byggts. Banor som börjar högt upp i ena kanten till exempel uppe på en hylla och som slutar långt ner på golvet. Detta gjorde att barnen inte behövde skapa någon rullning på kulan på egen hand utan genom att bara bygga en bana som börjar högt upp och släppa kulan så får den fart och kan rulla själv hela vägen ner med hjälp av gravitationen som gör att kulan accelererar tillsammans med lutningen på banan. När barnen kommit på att ju högre upp banan börjar desto fortare rullar kulan så har banorna blivit längre och fått andra utseenden.

Hästintresset blir ett projekt

Under vårterminen väljer pedagogerna att uppmärksamma hästintresset i gruppen genom att utmana barnen i detta. Detta är något som har funnits hela tiden men som under vårterminen intensifieras och blir större i gruppen genom att fler väljer att engagera sig i dessa lekar. Pedagogerna väljer här att tillsammans med barnen bygga upp en hästmiljö. Material som tillförs är bland annat äggkartonger och småstenar som ska vara mat till hästarna. Vi ställde även in hästfigurer som barnen kunde interagera tillsammans med i sin lek. På väggen projicerades det upp hästar som barnen sedan målar av. Madrasser används sedan till hästar som de rider runt med. Denna form av lek utmanades sedan med att titta på hästens rörelse i dressyr och hoppning. Här dokumenterades olika begrepp som barnen använder i sitt arbete med hästar. Begrepp som är viktiga är hästens olika gång arter och vad de kallas. Exempel är "skritt", "trav". Vi tittar sedan på hur dessa rörelser ser ut genom att titta på olika filmer där man kan se dessa rörelser. Här visar barnen vilken rörelse hästen gör genom att gestalta den

med sin egen kropp. För att barnen skulle få ytterligare ett språk att arbeta med valde pedagogerna att tillföra material i form av penna och papper. Barnen tillfrågades här om de kunde rita rörelsen på sitt papper.

Barnen använde sig här av olika färger på pappret och visade hur rörelsen fungerade. Observationer från detta visade att barnen även här när de förklarar rörelsen gärna visar med kroppen samtidigt som de förklarar hur hästens rörelse fungerar och att ljuda blir betydelsefullt för att kunna få en känsla för det som iscensätts.

Barnen har även byggt olika typer av hinderbanor som de tagit med till utemiljön. Pedagogerna ville utveckla utemiljön och passade därför på att ta med projektet ut. Eftersom barnen tar med sig hinderbanor ut ville vi tillföra något ytterligare som hade med projektet om hästar att göra. Leken ute kring hästar skapades i utbyggen där kabeltrummorna finns, dessa fick ofta agera hästar som de sitter på och ryktar. Pedagogerna gav barnen i uppgift, utifrån en bild, att bygga uteboxar. De

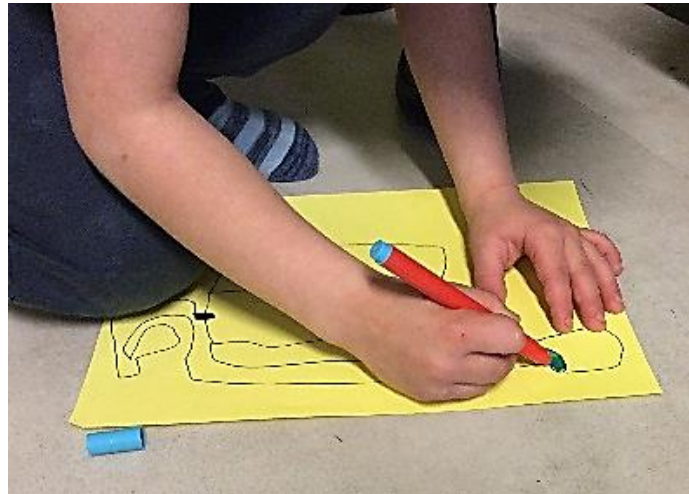
Barnen har även byggt olika typer av hinderbanor som de tagit med till utemiljön. Pedagogerna ville utveckla utemiljön och passade därför på att ta med projektet ut. Eftersom barnen tar med sig hinderbanor ut ville vi tillföra något ytterligare som hade med projektet om hästar att göra. Leken ute kring hästar skapades i utbyggen där kabeltrummorna finns, dessa fick ofta agera hästar som de sitter på och ryktar. Pedagogerna gav barnen i uppgift, utifrån en bild, att bygga uteboxar. De

använde sig av lastpallar, skruvmejsel och skruv för att sätta ihop den. Vid ett senare tillfälle målades boxarna och barnen satte dit foderhinkar och vattenhinkar som skulle finnas i boxarna. Barnen pratade om att de även ville skaffa sig en lina för att "låsa" boxarna. Boxarnas plats fick vara vid entrén in till föreskolegården då tanken är att barnen så småningom ska kunna bygga upp en hinder- och/eller bana som ska vara i ansluten till boxarna.

Under projektets gång har olika former av morgonmöten förekommit. Barnen har varit delaktiga genom diskussioner i stor grupp, där alla varit med till att arbeta i smågrupper. Detta för att skapa och öppna upp för nya konstellationer. Som ett avslut på projektet fick barnen i de mindre grupperna i uppgift att rita en vattenbana med utgångspunkt från kranen på väggen i vattenateljén ute. I de båda grupperna kommer de att rösta fram en bana som ska byggas tillsammans. Här var det därför viktigt att den som ritat vattenbanan skulle få presentera för de andra barnen hur den fungerade. De fick sedan plocka med sig det material ut som skulle behövas för att förverkliga banan. De ritningar som barnen arbetat med sattes upp som inspiration för hur man kan tillverka en vattenbana. Det ritades även hinderbanor som sattes upp som inspiration kring de uteboxar som byggts.

TVÅ PROJEKT BLIR ETT

Allt eftersom arbetet med de båda projekten har gått vidare upplevde pedagogerna att de båda projekten flätas samman. Under pedagogernas reflektioner, kring den dokumentation som har förekommit har det blivit tydligare att det är banor som är gemensamt i projekten och som barnen utforskar. För pedagogerna var detta inte så tydligt från början då det till exempel i hästprojektet var hästens rörelse som hade ett större fokus men som sedan utvecklades till att bygga hinderbanor.

SAMMANFATTNING

Grupprefleksion föräldrar

Föräldrarna har varit delaktiga i projektet genom en grupprefleksion⁵ som anordnades under mitten av höstterminen. Här sammanställde pedagogerna en iMovie som sammanfattade hur projektet tagit form. Sedan diskuterades det barnen gjorde och vad som verkade fascinera dem och utifrån detta pratade vi tillsammans om hur man skulle kunna arbeta vidare.

Under ett föräldramöte fick föräldrarna vara med och spela in ljud på ljudplattor som var kopplat till barnens sommarminnen. Barnen fick sedan lyssna på ljudplattorna som till exempel kunde vara en häst som skritta till vatten som plaskade. Barnen intresserades mest av vems sommarminne de skulle föreställa istället för hur ljudet kunde gestaltas. Pedagogerna uppmärksammade även här att det var viktigt för barnen att ljuda rörelsen för att kunna förstå hur den ser ut. Genom att spela in ljud i ljudplattor som vi sedan satte upp på väggen så att barnen skulle kunna lyssna på dem och försöka förstå vilket ljud som passade in på rätt sommarminne.

I hallen finns en whiteboard tavla som är till för föräldrarna. Detta forum har pedagogerna bland annat använt till att ställa frågeställningar som föräldrarna har kunnat svara på och på så sätt ge input i barnens projekt.

Instagram har även använts till att göra föräldrarna delaktiga genom att de här fått möjlighet till en inblick i barnens arbete med projektet.

Vilka språk har varit en extra skjuts in i projektet?

Vi pedagoger skulle vilja uttrycka det som att vi i pre-projekterandet använt oss av många olika språk som på olika vis berikat projekterandet med erfarenhet, förståelse och uttryck från många infallsvinklar. Men ett huvudspråk har ändå blivit det talade. Berättandet har varit viktigt för barnen sinns emellan, ett sätt att visa och förstå varandra. Barnen har också spontant valt att förkroppsliga rörelsen i berättandet, detta för att bekräfta och förstå rörelsen. Vissa rörelser har spontant lockat till ljudeffekter som till exempel smackande, fordonljud och studs med mera. När barnen uttrycker sig om samma sak via flera språk blir deras begrepp och förståelse fördjupat, detta har synliggjorts i barnens lek, gestaltande och återberättande av olika rörelser.

”När ett samband skapas mellan olika delar i lärandet förstår vi det vi lärt oss utifrån en ny och mer avancerad position. Metakognitiva processer har beskrivits som en central funktion i lärandet där kunskapen expanderar och får mer djup och bredd genom reflektionen över det egna lärandet.” (Karlsson Häikiö, T, 2014)

⁵ Se bilaga 4– Kopia av grupprefleksion

Det fantasifulla tecknandet har även varit ett av de språk som varit avgörande i hur projektet har gått framåt. Barnen har tecknat olika kanor och banor, med dessa teckningar har de utmanat varandra i att förstå kanornas möjligheter och former. Konstruktionen har också varit viktig då detta har vidgat deras perspektiv på vad en kana eller bana kan användas till.

Hur har barnens tankar och åsikter tagits tillvara, ge exempel, hur och när har ni skapat forum för att lyssna på barnen?

Forum där barnens tankar och åsikter tagits tillvara har bland annat varit på morgonmötena där barnens tankar och åsikter ska få komma fram. Barnens delaktighet och engagemang har varit större när de gemensamt har kunnat diskutera och argumentera kring idéer och tankar som lyfts under detta forum.

Barnens tankar, åsikter och erfarenheter har varit en central och viktigt i de olika reflektionstillfällen som ges i verksamheten. Denna reflektion har skett mellan barn-barn, pedagog-barn samt pedagog-pedagog. Barnen har fått skriva i sina morgonmötesböcker och delgett både barn och pedagoger vad de valt att skriva eller rita. På så sätt har barnen fått syn på varandras tankar och kunnat diskutera likheter och olikheter kring det de valt att ta upp i sin bok. Barnens tankar och åsikter har även tagits tillvara i till exempel matsituationen då diskussioner om projektet har uppstått kring matbordet, dessa önskemål har sedan tagits med tillbaka i verksamheten.

Vilken typ av pedagog frågor har vi fått syn på i mötet med barnen och hur har de påverkat processen?

Under projektets gång har det varit av betydelse att vara en närvarande pedagog som visar intresse och nyfikenhet i barnens sätt att erövra sin omvärld som i detta projekt centrerats kring olika former av banor. Pedagogens frågeställningar till barnen har påverkat gruppen på olika sätt beroende på hur pedagogerna valt att ställa frågor. Frågor har ställts under den tid barnet har utforskat, när vi tittat tillbaka på dokumentation samt under tiden man reflekterat tillsammans. Frågor har ställts på ett sådant sätt att processen kan komma vidare på ett mer utforskande sätt som kräver att man testat sig fram men också kräver att man ibland delger erfarenheter för att få förståelse och komma vidare i sin tankeprocess. Pedagogerna har därför medvetet valt att använda "Hur" och "Vad" frågor för att öppna upp för diskussion och ytterligare frågeställningar som för barnet vidare i sin process. Exempel kan vara att pedagogen ställt frågor kring vilket material som man skulle kunna använda till att fråga hur man kan göra för att uppnå ett specifikt mål som att fånga en kula i ett kulspel.

Hur har barnen fått utforska rörelse kopplat till de hundra språken?

Det är tydligt att det under projektets gång varit banor som varit det starka redan från början nu när pedagogerna kunnat backa banden och ser över läsåret som gått. Det har varit viktigt att barnen fått styra sin projekttid, så att de ser den meningsfull. De har i sin lek, via dokumentationsväggen och genom att titta på inspirationsfilmer och inspelad dokumentation kunnat reflektera och hitta en gemenskap i det, något de skapat tillsammans.

Nedan beskrivs en redogörelse kring de fokusfrågor som varit centrala i arbetet med projektet och som hjälpt oss pedagoger att komma vidare och hålla projektet levande.

Hur ser det transdisciplinära lärandet i projektet ut?

Under projektets gång har det transdisciplinära lärandet varit i fokus. Barnen har i projektet fått tillgång till olika språk som de arbetat med. De mest centrala har varit att rita/ måla och att sedan återskapa med hjälp av byggklossar, pinnar, vatten och annat material som behövs för att göra en bana. Detta har

Detta perspektiv på lärande innebär att man implementerar många olika uttrycksformer som gör att barnen får en fördjupad förståelse kring det de gör och skapar mönster som förbinder. En ytterligare aspekt är att detta perspektiv inkluderar olika lärstrategier som och gör att alla kan vara delaktiga utifrån sina förutsättningar (Eriksson, 2013, 13f).

gjort att de fått nya perspektiv på hur den kan se ut och hur man kan illustrera den genom att rita upp den. Fördjupad förståelse kring en ritnings detaljer för att sedan kunna bygga den har varit viktig i barnens erövrande av kunskap.

Miljöerna i verksamheten har även påverkat det transdisciplinära lärandet då den varit föränderlig och utvecklats genom att tillföra olika typer av material som lera, färg, papper och även olika former av byggmaterial som kunnat flyttas mellan rummen för att fördjupa och berika barnens kunskap och lärande.

Hur sker undersökandet av rörelsen och förbindelsen till natur och teknik ut?

Genom att använda olika typer av material och språk har barnen utforskat fenomen i form av acceleration, precision, avstånd och vattentryck. De har fått möjligheter att skapa kontexter mellan samma fenomen i olika situationer. Situationer som denna har till exempel varit att de fått utforskat acceleration i både vattenmiljö och byggmiljö och att få lutning så att banan går snabbare. Erfarenheter har här varit viktigt för att komma vidare och tillföra nytt material i undersökandet. De har kunnat vidareutveckla det de varit med om med hjälp av dokumentation från händelser och bygga vidare utifrån nya erfarenheter. Under tiden som de arbetat med projektet har de undersökt genom att vara delaktiga och bygga själva och kunna precisera rörelsen i banan genom att rikta eller vinkla så att slutmålet nås som de tänkt. Det verbala språket har i undersökandet också haft en viktig roll då de kunnat förmedla och diskutera erfarenheter och åsikter.

PEDAGOGERNAS INSIKTER -HÄLLEKIS FÖRSKOLA LÄSÅRET 2016/2017

Hur har vi som pedagoger förändrats och utvecklats detta läsår? Vad var det som påverkade det? Vilka insikter har djupnat?

Det är så nyttigt att titta tillbaka, man ser så mycket mer. Man ser att man är en ständigt lärande pedagog.

Nu har man som ny varit med ett helt år, man ser nu hela cirkeln i ett projekt. Man lär sig något nytt från varje projektår, man kommer in i nya saker och kommer på att så här kan man också göra. I mötet med varandra som pedagoger har vi lärt oss mer och fått fler perspektiv.

Vi har fått bra ett flyt på projektformen. Vi ger projektet tid och ett djup. Projektet har varit med hela året, vid inskolning, påsk etc., vi fortsätter, det är det här vi gör. Skolstarten har dock stört avslutet. Hur länge håller vi ett projekt aktivt?

Vi har gått in med att värma upp hjärnan mer i form av workshop, det var bra och roligt att ha det kopplat till projektet och det gav mig mycket.

Efter besöket av Karin Alnervik diskuterade vi mycket kring att äga syftet med projektet. Är syftet levande i verksamheten? Fokusfrågor hjälper oss pedagoger att hitta fokus under projektet och hålla arbetet levande - att hitta den röda tråden.

Det har blivit tydligt att barnen trots allt får äga sitt projekt, vi tar inte bara något och stoppar in det i verksamheten. Med de yngsta barnen har vi lärt oss att man får tolka mycket mer. Vi har brottats med om man tolkar "rätt" så man inte "styr" barnen åt fel håll. Vi har märkt att vi ser det väl i gensvaret barnen ger.

Vi ser ett större föräldrainflytande. I projektet hittar vi nya vägar att få in föräldrarna.

Vi ser vikten av en bra uppstart och ett värdigt avslut. Sommarminnen som en kickstart, det är viktigt att de inte behöver vara det som blir projektet. Man känner respekt och ett ansvar som pedagog att förvalta det barnen har tagit med. Frågan är bara; hur mycket ska man använda det barnen tagit med? Vi måste förklara för föräldrarna hur vi använder det. Vi vill att de ska känna att det är viktigt och värt något att ta med det och att engagera sig.

Vi har jobbat djupare med att avsluta ett projekt. Vi gör ett tydligare avslut, det har blivit på ett värdigare sätt, genom att vi backade bandet med barnen. Vi förklarade för barnen att nu är det sista. Det rann

"Pedagogisk dokumentation skapar på så sätt förbindelser mellan det som har hänt, nuet och det som är på väg att hända – den sätter saker i rörelse mot framtiden samtidigt som den innebär en reflektion över vad som har varit. Det innebär att den skapar en rörelse som driver i arbetet med barnen framåt, likt en motor, vidare mot nästa händelse." Palmer 2012 (Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan: pedagogisk dokumentation.)

inte ut i sanden bara utan vi fick syn på lärprocessen tillsammans med barnen. Vi hade avslut även förra året, men nu har vi tagit det ett snäpp till genom att synliggöra lärprocessen utifrån reflektionerna.

Hur har barnen fått utforska rörelse kopplat till de hundra språken?

Med sommarminnena så fick barnen välja sitt språk. Barnen berikade varandra i sina val av olika språk.

Barnen har uttryckt sig genom att använda sina sinnen genom de aktiviteter vi gett utrymme för, mycket med kroppen, hela kroppen.

Vi som pedagoger har gett barnen ett brett perspektiv av vad rörelse kan vara, vi har breddat det tillsammans med barnen. Vi erbjöd också nya språk musik, färg, dans. Vi ser barnen lekt dramatisera i sin lek och inta olika roller.

Karlsson Häikiö (2014) skriver "att om barn upprepar en rörelse blir det en viktig del i deras lärande. Rörelsen blir till ett kroppsminne som stärker barnens förmåga att använda kunskapen i liknande moment i framtiden." Vidare skriver författaren att "rörelsen lagras i erfarenhetsbanken som på så sätt skapar länkar till andra rörelser och vidgar på så sätt barnens kunskaper kring rörelse."

Begreppet rörelse har i sig varit ett språk i sig. Det visuella, att se rörelsen i något annat.

Att koppla ihop en tanke och uttrycka det och att använda sig själv som ett redskap. Att få syn på en rörelse, uttrycka den och synliggöra den.

Det vi missat är att arbeta mer aktivt med dramatisering. Barnen gör det ju i sin lek och byter roller.

Vi har fått upp ögonen för begreppet det transdisciplinära lärandet.

Hur uttrycker barnen rörelse nu i förhållande till i höstas, vad ser vi för fördjupning i det?

Barnen vågar mer och visar en större och tydligare kroppskontroll nu. De har dansat och tagit kontroll över rörelsen. De uttrycker mer med ord, det verbala språket. Vi ser skillnad i hur de rent kroppsligt uttrycker det, en annan medvetenhet till hur de rör sig. De rör sig i takt med musiken. De formulerar rörelsen med penna. De uttrycker rörelsens styrka och form i ritandet. De tar med sig sina erfarenheter av att sätta saker i rörelse till olika platser och utvecklar det.

Vad har ni lärt er om rörelse?

Man kan se rörelse på så många ställen, det är inte så komplicerat. Det spelar ingen roll vad du inriktar dig i så hittar du det. Det transdisciplinära är ju rörelsen, nu har vi fått en uttrycksform för det. Vi har hittat en rörelseform i arbetet, att skapa rörelse barnen emellan, rörelsen i projektet. Vad det berikar att färdas emellan olika öar. Kapitlen som vi läst "snurr och virvlande" och "att resa öar är att lära", har hjälpt oss att få syn på nya saker. Vi har satt det i rörelse.

Det var viktigt för pedagogerna att barnen förkroppsligade rörelsen, att rörelsen skulle sätta sig som ett kroppsminne men även för att barnen skulle få en uppfattning av olika språk.

Vad tar du med dig till nästa projekt?

Det här året är ett bra exempel på ett bra projektår.

Jag längtar efter att få uppleva nästa hela år då jag inte är ny längre.

Vi fortsätter som vi gjort och tar det lugnt.

Vi skapar en tydlighet med syftet. Vi tänker till noga med; Vad vill jag?

Litteratur och workshops är något som berikar oss. Vi vill ha mer litteratur och diskussioner och vi vill fortsätta att ha workshops kopplat till projektet. Vi vill läsa kapitel i olika böcker om normer och värden.

Vi vill få in mer dramatisering det kan vi säkert få in mer av i vårt nya projekt normer och värden.

REFERENSER

Musik som har används på Hemvist Mare

- Ludvig Van Beethoven – Fur Elise
- Iron Maiden – run to the hills
- Anna Kruse – Farliga drömmar
- Gerry Mulligan – Chelsea bridge
- Sir Mix-a-lot – Baby got back
- A.R Rahman – The humma song

Alnervik, K., Göthson, H. & Kennedy, B. (red.) (2012). *Ljuspunkten: barns relation till fenomenet och begreppet ljus*. Stockholms universitet.

Colliander, M-A, Strähle, L. och Wehner-Godée, C. (2013). *Om värden och Omvärlden*. Stockholm: Liber.

Dr Drake, E. (2004). *Drakologi : Richters stora bok om drakar - det ledande verket om drakar*. Norge: Pax forlag,

Eriksson, M. (2013). *Musik i förskolan: inspiration och lärande i sagans värld*. Lärarförbundets förlag.

Hedefalk, M. 2014. Förskola för hållbar utveckling. Förutsättningar för barns utveckling av handlingskompetens för hållbar utveckling. *Digital Comprehensive Summaries of Uppsala Dissertations from the Faculty of Educational Sciences* 3. 108 pp. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. ISBN 978-91-554-8840-6.

Häikiö Karlsson, T. (2014). *Bild, konst och medier för yngre barn. Kulturella redskap och pedagogiska perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Karlsson Häikiö, T. (2014). Att vara vid sina sinnen. Kultur, estetik och lärande. I Klerfelt, A. Qvarsell, B. (2007. (Red.), *Kultur, estetik och barns rätt i pedagogiken*. (ss. 101-129). Författarna och Gleerups utbildning AB.

Lenz Taguchi, H. (2012). *Pedagogisk dokumentation som aktiv agent. Introduktion till intra-aktiv pedagogik*. Falkenberg: Gleerups.

Lenz Taguchi, H. (1997). *Varför pedagogisk dokumentation? Om barnsyn, kunskapssyn och ett förändrat förhållningssätt till förskolans arbete*. Stockholm: HLS Förlag.

Linder, L. (2016). *Pedagogiska miljö i tanke och handling*. Stockholm: Lärarförlaget

Modern barndom. (2012). *Om – pedagogisk dokumentation*. Stockholm

Palmer, A. (2012). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan: pedagogisk dokumentation*. Stockholm: Skolverket.

Palmer, A. (2011). *Hur blir man matematisk? Att skapa nya relationer till matematik och genus i arbetet med yngre barn*. Stockholm: Liber.

Strandberg, Leif (2006). *Vygotskij i praktiken* Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Skolverket. (2016). *Läroplan för förskolan. Reviderad 2016*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

BILAGA 1 – HELLE

Projekt: Rörelse

Vecka: 48

Hemvist:

Vad gör barnen?	Var gör barnen?	Vad tycker du är intressant i det barnen gör?	På hur många olika sätt gör barnen?	Vilka frågor uppstår kring det du sett?	Vilka spår skulle vi kunna följa utifrån filmen?
<p>Samspelet. Tar varandras kritor. Matchar kritfärger. Följer sina innersta tankar och följer det. Testar, kan jag lägga kriten på min fot. Målar, sjunger, pratat, tittar på varandra. Beordrar andra ett måla. Målar fötterna.</p>	<p>Går iväg till det andra gräsklipparljudet, kopplar samman dem? Ritar fram och tillbaka.</p>	<p>Att dom följer sina tankar, får dom ett intryck så följer dom det och inte tänker så mycket. Kommuniserar med varandra utan ord. Dom försöker prata på sitt sätt. Gör sig förstådda. Finns en mångfald i hur de tar sig an saker.</p>	<p>Iaktar Känner Sjunger Ljudar Byter kritor Ger varanda Tar varandras Undersöker vad man kan göra med kritorna.</p>	<p>Hur lång tid tar det att rengöra golvet? Om det blir olika beteckningar beroende på vad de lyssnar på? Testa olika ljud att måla till. Köra olika ljud under samma målning, blir det olika målande då? Hur skulle dom måla om man säger att man pratar om gräsklippare, målar dom likadant som när dom hör ljudet?</p>	<p>Se hur de reagerar med olika ljud, känner igen? Hur låter olika djur? Föreställa djuret.</p>

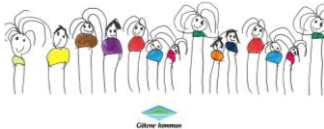
BILAGA 2 – KINNE

Projekt: Rörelse

Vecka: 48

Hemvist:

Vad gör barnen?	Hur gör barnen?	Vad tycker du är intressant i det barnen gör?	På hur många olika sätt gör barnen?	Vilka frågor uppstår kring det du sett?	Vilka spår skulle vi kunna följa utifrån filmen?
<p>Bubblar. Olika mycket nyfikna. Alla blåser ingen dricker? Fascinerade av bubblor. Smakar. De låter. Alla ser delaktiga ut. De iakttar varandra. De samarbetar. De kommenterar antal bubblor. Alla klarar av det. Tappar intresse, gör annat. Har väldigt roligt.</p>	<p>Blåser, rör och vispar. Sticker hål på bubblorna med näsan. Provar att använda ljus samtidigt som de blåser. Blåser vätska på golvet. Samsas med bubblorna. Blåser bubblor gemensamt.</p>	<p>Bra för artikulation. Något de gör hemma. Skilja på mat och experimentera de. Intressant att de får utforska och göra tillsammans. Intressant att de vill göra det vidare hemma. Gör tillsammans pratar, delar upplevelsen.</p>	<p>Droppa på golvet. Vispar. Lägger till ljud. Tar i med full kraft eller mindre. Försöker ta bort bubblorna. Med sugrör och näsa</p>	<p>Hur länge är det intressant? Har ni bubblat med annat material? Tar de med sig och experimentera i matsituation? Lär de sig att smaka försiktigt? Förstod de vad det var. Varför pratar de inte så mycket?</p>	<p>- Prova med tjockare vätskor. Fil. Färger. Blanda färg med såpavatten. Göra tryck. Karamellfärg i mjölk. Nagellack? Bubbla med andra material. Har barnen ideer? Få något att lyfta med bubblor. Ta leken utomhus. Sirap, mer hållbart. Stora bubblor, vara i bubblan.</p>

BILAGA 3 - MARE

Projekt: Rörelse

Vecka: 48

Hemvist: Mare

Beskriv vad du ser i bilderna?	Vad gör barnen? Hur gör barnen?	Vad tycker du är intressant i det barnen gör?	På hur många olika sätt gör barnen?	Vilka frågor uppstår kring det du sett?	Vilka spår skulle vi kunna följa utifrån filmen?
<p>Stengata Glad Jag tänker på drakfjäll/dragskinn. Jag ser en drake med snöre med en pil ut. Jag ser en drake med taggarna här. Där är också lite taggar, kan det vara ögon på ett monster, ansikte. Vingar. Kan ju även vara en karta- Skriver sina namn. Fjäll, stenar En himla massa O eller cirklar, bubblor./ snöboll. En början till en gran. Jag tänker ibland att man krånglar till det, att vi krånglar till det. Det kan även vara rörelse – någon som hoppar. Det är väldigt mycket hit och dit.</p>	<p>Ritar drakar, Jag tror de började med drakar Skriver namn – En började rita lite hus, hon kommer hem. Hon 'verkade nästan övergå till en form av karta. Barnen tittar, de målar tittar upp, Håller koll på varandra. Härmar varandra – tittar på varandra och ser vad de andra gör, skriver namn. Då ska de andra skriva sitt namn. Ett barn gör en kula, det smittar. Nej, man lär ju av sig att se sin egen tolkning. Tittar på andra och testar. Tar lite av allting sen gör man något av allting. Det borde finnas båda delar, okej att göra likadant och okej att göra sitt eget. De fantiserar. De lever sin i när de målar. De är med. Pratar med och till varandra.</p>	<p>Det är intressant hur de samspelar, De verkar inte riktigt prata till varandra – inte så mycket feedback. De målar sin egen teckning men ändå ihop. Det är häftigt att se hur tre olika tolkar drakar. Att de kan tolka det så olika. Det börjar på något gemensamt sen spinner det iväg på något eget. Sen galopperar fantasin iväg- Barnen sitter under bordet.</p>	<p>Tilda målar på ett och samma sätt hela tiden, hon har ett mönster. Dom andra ändrar hela tiden. Tar lite vad vi kommer på. Ett av barnen hade en tanke från början. Fokus från början. Ett av barnen har hållit sig inom hela pappret. Berättelse kring en karta med trappa och hus. I början men sen har de svävat iväg. I början tittade de på bilderna. Men bara precis i början. Vi kollar mönstret men sen gör vi annat. Drake och tv och en sån där man springer med. Energi – de behöver äta. Hon tycker om pannkakor och godis.</p>	<p>Undra hur de kom på att de behöver ha med sig något att äta?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Det finns den stora frågan – äter drakar någonting? • Äter han godis? • Man skulle istället kunna på spåret, lyftkraft, vinden osv. • Man skulle kunna arbeta vidare med associationerna – du ritar det här. • Rita en saga tillsammans, alla ritar en del i en saga. • Bygga en stor drake.

BILAGA 4 – GOMER

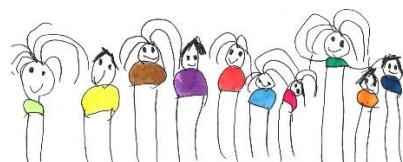
Vad gör barnen?	Hur gör barnen?	Vad tycker du är intressant i det barnen gör?	På hur många olika sätt gör barnen?	Vilka frågor uppstår kring det du sett?	Vilka spår skulle vi kunna följa utifrån filmen?
Testar fart, bygger,	Testar olika material,	Testar olika saker, de gör och ser istället för att anta.	Testar olika föremål, fantiserar, kommunicerar, de testar mer, bygger olika hopp och banor.	Varför blir det olika resultat? Hur kan man få olika föremål att hoppa?	Plocka ut material. Göra olika banor, och ritningar. Testa i snö och göra olika hopp.

Sammanställd och skriven av pedagogerna på Hällekis Förskola 2017

Sofia Andersson & Anna Nilsson

Per Malmeling & Erica Rodmar

Johannah Tapper & Jenny Kihlström

Malin Storm & Amanda Apell